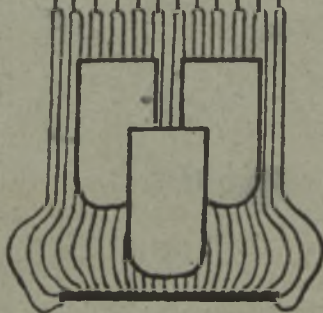
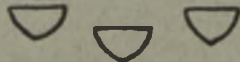

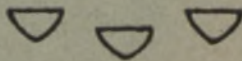
GRAFIKAI SZEMLE

NAVI FOLYÓIRAT A
GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTI: TÁNYI JÓZSEF
FŐMUNKATÁRS: NOVÁK LÉSZIÓ

BUDAPEST • 1906 • IV

GRAFIKAI SZEMLE

HAVI FOLYÓIRAT A GRAFIKAI IPARÁGAK SZÁMÁRA

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ-
HIVATAL

Budapest V, Hold-utca 7

A KÖNYVNYOMDÁSZOK SZAKKÖRÉNEK
HIVATALOS KÖZLÖNYE

ELŐFIZETÉSI ÁR

Egész évre 4 kor., fél évre 2 kor.
Egyes szám ára 40 fillér

Szaktanfolyamaink berekesztése.

Vasárnap, e hó 22-én történt meg — szerény kiállítással kapcsolatban — szaktanfolyamaink 1905—1906-iki tanítási évének berekesztése. Bár szakoktatási intézményünknek új alapokra fektetése következtében ezt az évet is már elejétől fogva próba-esztendőnek tekintettük: jóleső örömmel tölthet el mindnyájunkat az a tudat, hogy némely tekintetben meglehetősen eredményt sikerült elérnünk.

Körülbelül 600-ra tehetjük a kiállított objektumok számát. Volt köztük 180 Mäser-véses, több mint 200 szedésvázlat, 40 mértani és 50 ékitményes rajz, 100 kész nyomtatvány, vagy 15 darab szedés, néhány fekete meg színes illusztráció-próba, meg több stereotípiái matrica és lemez. Igénytelen munka javarészt, de ha tekintetbe vesszük, hogy olyan emberek művei, kik e munkaágazatokban még teljességgel kezdők: bizonyos elismerést lehetetlen a csinálóiktól megtagadnunk.

És hangzott is elismerő nyilatkozat bőven. Tudós tanférfiak, mesterségük gyakorlatában megöregedett galambösz nyomdafőnökök és a szaktársaknak nagy tömegei egyaránt dicsérően szólottak a mi szerény kis kiállításunkról. Habár a magunk szempontjából távolról sem látjuk megközelítettnek az élénkbe tűzött ideált: jól esett hallanunk az elismerő nyilatkozatok sokaságát. Nyugtazza ezt az a hatalmas nyomdászközösség, amely egyéb céljai közé immáron a mesterségünk fejlesztését is fölvetette.

Délelőtt kilenc órától fogva már szép számmal forgolódott közönség a kiállítási helyiségünkben. A szaktársak csoportjai jöttek-mentek, a kiállítás végigtekintése volt rájuk nézve a fő cél. Tíz óra tájban megjelent a kereskedelmi minisztérium képviselőjében *Vig Albert* országos iparoktatási főigazgató, s vele együtt *lovag Falk Zsigmond* udvari tanácsos, valamint *Szegedi Árpád*, az órás- és mechanikai ipariskola igazgatója is. Kivülök ott láttuk a veterán könyvnyomtató-mester *Buschmann Ferencet*, az államnyomda szedő-osztályának vezetőjét *Szügyi Ferencet*, *Straub Sándort*, a technológiai iparmuzeum tanárát, *Kurzweil János* festékgyárost, több nyomdászati és műszaki szaklapnak a szerkesztőit stb. stb. Mindannyian látható érdek-

lődéssel szemlélték a kiállított tárgyakat s *Vig Albert* iparoktatási főigazgató a tanfolyamok vezetője előtt több ízben is kifejezte a látottak fölött való megelégedését. Különösen a sok helyt erősen kidomborodó ama törekvést helyeselte, amely a mutató elemek kizárásával a technikai gyakorlat kifejlesztésére helyezte a fő súlyt.

Elnökünk a megjelenésben akadályozva lévén, a szaktanfolyamokat *Löwy Salamon* I. alelnök rekesztette be. Beszédében röviden ismertette a tanfolyamok célját s az elért eredményt, különösen kiemelve, hogy az iparművészeti célok felé való törekvés csak jövő tanfolyamaink dolga lesz. Nem mulasztotta el annak a megemlézését sem, hogy a tanfolyamok további fejlesztése és színvonaluknak emelése jelentékeny mértékben függ az illetékes magasabb fórumok részéről remélhető támogatástól. Végül megköszönve a kereskedelmi kormány képviselőjének és a megjelent vendégeknek szíves érdeklődését, az 1905—1906-iki tanítási évet berekesztette.

Lovag Falk Zsigmond udvari tanácsos, a Pesti Könyvnyomda Részvénytársaság elnök-igazgatója intézett ezután rövid beszédet az egybegyültekhez. Ő, ki immár hatvanhárom esztendeje nyomdász, ő tudja csak igazán méltányolni azt a lelkes szakszeretetet és buzgóságot, amely ezt a szép intézményt megteremtette. Lelkes szavakkal kéri a tanításban és tanulásban résztvevő megjelenteket: tartsanak ki továbbra is ernyedetlenül, s haladjanak szívós kitartással a megkezdett uton.

Az egybegyültek lelkes éljenzése volt a felelet ősz patrónusunk szavaira, aminek elhangoztával aztán még a kísérleti nyomdát tekintették meg vendégeink, itt is nagy megelégedésüket fejezve ki a látottak fölött.

Új szervezetű tanfolyamainknak emez első esztendejét tehát lezártuk, s október hó elejéig megint csöndes lesz a kísérleti nyomda helyisége. Reméljük, hogy az új tanítási esztendővel ismét együtt látjuk tanulni vágyó szaktársainkat, akik szorgalmukkal és pontosságukkal maguk is támogatnak majd bennünket programmunk keresztülvitelében.

Jelentés a szaktanfolyamainkról.

1905—1906-ik évi tanfolyamainkról szóló jelentésünket az elmúlt esztendei Értesítőnkre való hivatkozással kell kezdenünk. Részletesen megírtuk benne korábbi tanfolyamaink történetét, s öszintén elmondtuk az azokon szerzett tapasztalatainkat. Ugyancsak megemlítettük ott azokat az okokat is, amelyek szakoktatási intézményünknek új alapokra fektetését elkerülhetetlenül szükségessé tették. E szerint tehát a munkamegosztás, a nyomdászati szak sokoldalú specializálódása a fő oka annak, hogy régi rendszerünkkel gyökeresen szakítanunk kellett. A szakbeli tudásra vágyakozó nyomdászok jó része ki volt zárva a korábbi tanfolyamokból, mert aki csupán egyetlen őt érdeklő speciális szaknak — például a nyomtatósajtók mehanikájának, a papirosra vonatkozó tudnivalóknak stb. — a megismerését áhította: csak úgy juthatott e tanulmányi anyaghoz, ha az egész iskolai esztendőre lekötötte a vasárnap délelőttiéit, s sorra hallgatott olyan előadásokat, amelyek őt különben csak igen csekély mértékben érdekelték. De föltéve, hogy talán még erre is rászánta magát: ha valami oknál fogva elmulasztotta a szeptemberi beiratkozás idejét, várnia kellett tanulmányai megkezdésével egy egész esztendeig. Az egész délelőttökre kiterjedő folytonos munka pedig bizonyos fáradságot idézett elő a hallgatóknál, aminek tömörked mulasztás volt a multhatatlan következménye.

Amikor mind e tapasztalatainkon okulva, szakoktatási intézményünk szervezetét reformálni kényszerültünk, a következő fontos követelményeket igyekeztünk szemünk előtt tartani:

a) A hallgató ne legyen túlságosan megterhelve, s pusztán ama tanítási tárgyak tanulására szorítkozhassék, amelyeket ő tapasztalatai alapján szakbeli előmenetelére szükségesnek tart.

b) Szakoktatási intézményünk kerete legyen olyan, hogy ezen belül a tanítási órák és a tantárgyak száma az időről-időre mutató szükséglethez és érdeklődéshez képest tetszés szerint nagyobbítható vagy csökkenthető legyen.

c) Tétessék lehetővé az, hogy megokolt esetekben, s ha a jelentkező hallgatók száma ahhoz elegendő, egyes tantárgyakra nézve évközben is indíthatók legyenek kezdők számára való tanfolyamok.

d) A technikai ismeretek terjesztését és a művészi érzék fejlesztését célzó tantárgyak tekintetében az oktatás legfőképpen gyakorlati legyen.

e) A gyakorlati oktatásban részt vevő hallgatók száma ne legyen nagyobb annál, mint amely a tanítás sikeres voltát minden egyes tanulóra kiterjedőleg biztosítani tudja. Vagyis: az egyes tantárgyakban a hallgatók számára nézve esetleg egy bizonyos maximumot lehessen megállapítani.

f) Az előadók, tanítók szakbeli dolgokra vonatkozó egyéni fölfogása vagy stílusa minden esetben a maga egészében érvényesülhessen még akkor is, ha a hasonló tárgyakkal foglalkozó előadó-társai nem volnának vele egy véleményen. Az e tekintetben való ütköző-pontok fölmerülésének pedig még a lehetősége is ki legyen zárva.

A most fölsorolt követelmények pontos szemmel tartásával szerkesztettük meg ama javaslatunkat, amelyet a Könyvnyomdászok Szakkörének 1905. évi rendes közgyűlése a tanfolyamok szervezeti szabályzatává emelt. E szabályzat szóról-szóra a következőképpen hangzik:

1. Az intézmény címe: „A Könyvnyomdászok Szakköre továbbképző tanfolyamai“. Célja a grafikai sokszorosító iparágakkal foglalkozó munkások szak tudásának fejlesztése és izlésük művészi irányba terelése. E célját úgy igyekszik elérni, hogy esztendőnkint október hó elejétől kezdve április hó végéig minden nyomdász által látogatható, pusztán szaktechnikai tárgyú tanfolyamsorozatokat rendez, s ezekkel kapcsolatosan kísérleti és gyakorlati célokra szolgáló nyomdát tart üzemben.

2. A tanfolyamok hathetes ciklusokba vannak osztva, tartamuk azonban a szükséghez képest lehet rövidebb vagy hosszabb, sőt folytatólagosan több tanítási évre terjedő is.

3. A tanfolyamok beosztását a tanfolyamok vezetője a Szakkör elnökségével, illetőleg választmányával egyetértően hathetenként előre állapítja meg, s közhírré téve, a hallgatóul jelentkezés idejét és föltételeit is meghatározza.

4. A tanfolyamok bármelyikének — esetleg többnek is egyszerre — hallgatója lehet minden olyan nyomdász-segéd, ki a Könyvnyomdászok Szakkörének tagja, s az esetről-esetre kiírandó beiratkozási föltételeknek aláveti magát. Egyes, közelebbről meghatározandó előadásokon tanulási idejüknek negyedik esztendejét töltő nyomdásztanulók is részt vehetnek, ha főnökük értők az erkölcsi magaviselet tekintetében levélileg kezességet vállal, továbbá ha a beiratkozási föltételeknek eleget tesznek, s fölvételük a létszámra való tekintettel megengedhető.

5. A gyakorlati munkával egybekötött egyes tanfolyamokon a hallgatók száma a szükséghez képest korlátozható. Ily esetekben a fölvételre nézve előnyben részesítendőek azok a jelentkezők, akik a Könyvnyomdászok Szakkörének már régebbi ideje tagjai.

6. Beiratkozáskor a hallgatók mindegyike látogatási könyvecskét kap, amelyben a tanfolyamok vezetője az előadások látogatását napi bélyegzőjével igazolja, az illető tanítási tárgyak előadói pedig a tanfolyam végeztével a hallgató kívánságára az elért eredményt bejegyzik.

7. Az intézmény közvetlen vezetősége a Könyvnyomdászok Szakkörének elnökén kívül a tanfolyamok vezetőjéből, ennek helyetteséből és a gépmesterekből áll. A tanfolyamok vezetőjét a közgyűlés választja, még pedig a következő tanítási évre előre. Helyettesét és a gépmestert a Szakkör elnöke és a tanfolyamok vezetője közösen választják ki az arra alkalmasak közül a szakköri választmány jóváhagyása mellett.

8. Az itt felsorolt szervezeti szabályok módosítására vagy bővítésére csupán a Könyvnyomdászok Szakkörének közgyűlése van jogosítva.

A most ismertetett szabályzatnak minden pontjához a leghigorúbban ragaszkodtunk az elmúlt tanítási esztendőben. Az egész időszakot négy ciklusra osztottuk be, s a tanítási programot is ciklusról-ciklusra állapítottuk meg. Mint a múlt havi Grafikai Szemlében közölt titkári jelentésből olvasható: a négy ciklus tanfolyamainak és előadási sorozatainak száma 21 volt, összesen 241 előadási nappal, illetőleg előadással.

A tanfolyamok egyike-másika több ciklusra is átnyúlt, sőt némelyik az egész tanítási esztendő végighúzódtott. Mind a négy cikluson végighúzódtak például: Löwy S. vázlatkészítési, Spitz Adolf mesterszedési és Stalla M. táblázatszedési, Kún Kornél lemezvésési tanfolyama. Háromciklusos volt Bauer Henriknek a festékkeverést és színes nyomtatást tárgyaló kurzusa. Két ciklusra terjedtek ki: Mitterszky József vázlatkészítési meg mértani tanfolyamai, Stalla Márton mesterszedési kurzusa, Augenfild Miksának ugyanilyen tárgyú tanfolyama, Janovszky Jánosnak a nyomtatógépek szerkezetéről szóló, Hoffmann Antalnak a stereotípiáról, Morócz Jenőnek a magyar nyelv és helyesírásról szóló, Mitterszky József és Novák Alajosnak az ékítményes rajzot és festést ismertető, Salamon Józsefnek a papirosról s ifjabb Aigner Antalnak meg Novák Lászlónak a betűről szóló tanfolyamai. — Egyetlen ciklus keretében is elfértek: Augenfild Miksának a könyvszedésről és kalkulációról, Novák Józsefnek a gyakorlati mesterszedésről, Szabó Róbertnek a sokszorosító művészetekről és Novák Lászlónak az idegen nyelvek szedéséről szóló előadási sorozatai. A 21 tanfolyam összesen 40 ciklusra terjedt ki.

A hallgatók száma az elmúlt tanítási esztendőben 140 volt. Amint a következő oldalon látható kimutatásból kivehető, legfiatalabbjuk 17, legidősebbikök pedig 47 éves volt. Átlagos életkoruk a 23-ik év.

A tulsó oldali kimutatás különben egyéb tekintetben is igen érdekes fölvilágosítást ad. A 21 tanfolyam 40 ciklusából tizenhat ciklust járt végig 2 nyomdász-segéd, tizenötöt 1, tizennyet 1, tizen-

hármát 1, tizenkettőt 2, tizenegyet 2, tizet 3, kilencet 2, nyolcat 5, hetet 6, hatot 4, ötöt 7, négyet 19, hármát 19, kettőt 23 és egyetlen egyet 43.

A 140 hallgató az iskolai év folyamán a 21 tanfolyamnak összesen 528 helyére iratkozott be; még pedig egyenkint véve: az első ciklusban 73 hallgató 186 helyre, a másodikban 74 hallgató 132, a harmadikban 68 hallgató 116, és a negyedikben 52 hallgató 94 helyre. E számba azonban már nem vettük föl azokat a hallgatókat, akik az egyes tanfolyamok előadási napjainak a felét elmulasztották.

Legtöbb hallgatójuk volt ama tanfolyamoknak, amelyeknek a mesterszedővé való kiképzés volt a céljuk. Ide sorozható egy négyciklusos és két kétciklusos vázlatkészítési, egy négyciklusos, egy kétciklusos és egy egyciklusos gyakorlati mesterszedési tanfolyam, egy az alapnyomati lemezek vésését tanító négyciklusos kurzus és egy kétciklusos rajztanfolyam, együtt véve 126 előadási nappal, illetőleg előadással.

A mulasztások száma jelentékenyen csökkent az idén. Annak a körülménynek köszönhető ez, hogy a tanfolyamok hathetes ciklusokba voltak osztva, s a hallgató minden esetben csak hat-hat hétre iratkozott be. Aki hanyagságból vagy elfoglaltság miatt talán évközben sokat mulasztott volna: elmaradt az első ciklus végével. A következő ciklus kezdetétől fogva aztán természetesen nem tartottuk tovább számon.

Amint már jelentésünk elejéből is nyilván kitűnik, az elmúlt iskolai esztendőt az új esztendő próbaévének tekintettük. Kötelező tanítási tervet egyik előadónknak sem adtunk a kezébe, sőt ötlük sem követeltük meg a program-adást. Megbízunk mindannyinak a szaktudásában, s mert majdnem kizáróan gyakorlati munkálkodásról volt szó: a tanítói képességében is egyszersmind. Ezenkívül az elmúlt tanítási évben elvünk volt, hogy bármely kiválóbb szakismeretű nyomdásztársunk is jelentett be valaminő tanfolyamot: a legközelebbi ciklus programjába ezt fölvevük, azzal a nyíltan hangoztatott céllal, hogy a tanulságokat egy a jövő esztendőre megállapítandó szigorú rendszer javára belőle leszűrjük.

Nem mondhatjuk, hogy előadóink egyik-másikában csalódtunk volna, de annyi bizonyos, hogy az egész éven át élénken tapasztalt rendszertelenség éppen nem mozdította elő a szakoktatás eredményességét. Jövőre e tekintetben el kell majd találnunk a helyes középutat, azt tudniillik, hogy a tanítás rendszeressége az egyes tanítási ágakban egyrészt teljesen biztosítva legyen, másrészt pedig az előadó is szabadon hirdethesse az egyes technikai meg egyéb kérdésekben esetleg vallott különleges nézeteit.

A Könyvnyomdászok Szakköre 1905/1906-iki tanfolyamainak anyakönyve.

A harmadik rovatban levő római számok a négy tanfolyami ciklus valamelyikét mutatják; az arab számok pedig azt, hogy e ciklusnak hányadik sorszámú tanfolyamát végezte az illető hallgató. A névsorban legelső hallgatónak, Alleram Antalnak a neve mellett a negyedik rovatban például a következő jelzést találjuk: II. 4; III. 3; IV. 4. Ebből első pillantásra csak annyit látunk, hogy az említett hallgató az iskolai év II. ciklusának 4-ik, a III. ciklusnak 3-ik és a IV. ciklusnak 4-ik számú tanfolyamait végezte. Hogy minő tárgyuak voltak aztán e tanfolyamok s ki volt az előadó, azt már csak az itt következő kis összeállításból tudhatjuk meg, folyton ügyelve a ciklusnak meg a tanfolyamnak a sorszámára.

I. ciklus (1905 okt. 2—nov. 12). — 1. Tipográfiai vázlatkészítés (Mitterszky J.). — 2. Alapnyomati lemezek vésése (Kún K.). — 3. Tipográfiai vázlatkészítés (Löwy S.). — 4. Mértan és szabadkézi rajz (Mitterszky J.). — 5. Festékkeverés és színes nyomtatás (Bauer H.). — 6. Könyvszedés (Augenfeld M.). — 7. Mesterszedés (Spitz A.). — 8. Magyar nyelv és helyesírás (Morócz J.). — 9. Táblázatszedés (Stalla M.). — 10. Stereotípiá (Hoffmann A.). — 11. Mesterszedés (Novák J., Aigner A.). — 12. Nyomtató-sajtók szerkezete (Janovszky J.).

II. ciklus (1905 nov. 13—dec. 17). — 1. Tipográfiai vázlatkészítés (Mitterszky J.). — 2. Alapnyomati lemezek

vésése (Kún K.). — 3. Tipográfiai vázlatkészítés (Löwy S.). — 4. Mértan (Mitterszky J.). — 5. Festékkeverés és színes nyomtatás (Bauer H.). — 6. Könyvnyomdai munkák árkiszámítása (Augenfeld M.). — 7. Gyakorlati mesterszedés (Spitz A.). — 8. Táblázatszedés (Stalla M.). — 9. Nyomtató-sajtók szerkezete (Janovszky János). — 10. Stereotípiá (Hoffmann Antal).

III. ciklus (1906 jan. 8—febr. 18). — 1. Tipográfiai vázlatkészítés (Löwy S.). — 2. Alapnyomati lemezek vésése (Kún K.). — 3. Szabadkézi és ékítményes rajz (Mitterszky J., Novák A.). — 4. Táblázatszedés (Stalla M.). — 5. Magyar nyelv és helyesírás (Morócz J.). — 6. Grafikai sokszorosító művészetek (Szabó R.). — 7. Színes nyomtatás (Bauer H.). — 8. A papiros (Salamon J.). — 9. Tipográfiai vázlatkészítés (Augenfeld M.). — 10. Gyakorlati mesterszedés (Spitz A.). — 11. A betű (Novák L., Aigner A.). — 13. Idegen nyelvek szedése (Novák L.). — 14. Gyakorlati mesterszedés (Stalla M.).

IV. ciklus (1906 febr. 26—ápr. 8). — 1. Tipográfiai vázlatkészítés (Löwy S.). — 2. Alapnyomati lemezek vésése (Kún K.). — 3. Táblázatszedés (Stalla M.). — 4. Szabadkézi és ékítményes rajz (Novák A.). — 6. A papiros (Salamon J.). — 7. A betű (Novák L., Aigner A.). — 8. Tipográfiai vázlatkészítés (Augenfeld M.). — 9. Mesterszedés (Spitz A.). — 10. Mesterszedés (Stalla M.).

A tanfolyamhallgató neve		Születési helye és éve	Készített a következő tanfolyamokon (Római szám a ciklusra, arab a tanfolyamra vonatkozóik)	Látogatási könyvecske száma
1.	Alleram Antal	Budapest 1885 V. 18.	II. 4; III. 3; IV. 4.	63.
2.	Altmayer János	Csatád 1885 I. 1.	III. 10.	64.
3.	Andor László	Pozsony 1878 X. 3.	I. 1, 4; II. 1, 4.	9.
4.	Baka Márton	Szobb 1875 IX. 23.	II. 2, 6, 3; III. 6, 1.	65.
5.	Bakos Gyula	Budapest 1881 VIII. 8.	III. 6.	66.
6.	Batta Lajos	Szeged 1887 VIII. 7.	I. 8, 1, 4, 6, 9; II. 6, 8, 9; III. 6, 2, 10; IV. 9, 2, 6, 7.	53.
7.	Baumgarten Fülöp	Ráros-Mulyad 1872 II. 2.	I. 9; II. 8; III. 4.	67.
8.	Blumenstock Leó	Igló 1884 I. 31.	I. 11, 1, 4, 5; II. 6.	54.
9.	Böhm Jenő	Tétény 1886 V. 31.	III. 10.	68.
10.	Braun Elemér	Szolnok 1875 XII. 23.	II. 6.	69.
11.	Breitenecker Ferenc	Budapest 1885 II. 1.	I. 11, 9.	70.
12.	Bressán Sándor	Budapest 1879 I. 19.	I. 11, 1, 4; IV. 1.	8.
13.	Burgheim Károly	Széplak 1873 XII. 30.	I. 1, 2, 3, 5, 10; II. 3, 6; III. 6, 1; IV. 1.	49.
14.	Busay Balázs	Jász-Apáti 1876 II. 12.	I, 2, 3; II. 2, 3; III. 6, 1; IV. 4, 1.	21.
15.	Choma László	Budapest 1887 VI. 14.	III. 11.	145.
16.	Czapkó Gyula	Budapest 1886 III. 15.	I. 11, 1, 4, 9; II. 8, 1; III. 3.	1.
17.	Czeiszing József	Budapest 1885 I. 4.	I. 1, 4, 6; II. 1, 4; IV. 2, 4.	10.
18.	Deutsch Dávid	Budapest 1872 V. 14.	II. 6.	72.
19.	Drach Vilmos	Budapest 1884 III. 13.	I. 8, 4, 6; II. 6; III. 9, 2, 4, 6, 9; IV. 8.	44.
20.	Duchon János	Kaláz 1884 XI. 25.	IV. 8, 9.	140.
21.	Éliás Sámuel	Szinérváralja 1883 IV. 15.	II. 6, 10; III. 5, 13.	73.
22.	Enyedy János	Debrecen 1871 IX. 27.	I. 1, 4; II. 1, 4; III. 6, 3; IV. 2, 4.	11.
23.	Faber Rezső	Budapest 1887 II. 5.	II. 5.	74.
24.	Farkas József III.	Budapest 1887 VI. 15.	III. 14.	148.
25.	Fekete Gyula	Moha 1878 XI. 4.	I. 3.	40.
26.	Fischer J. Károly	Budapest 1870 XII. 7.	I. 7, 6, 9; II. 7, 2, 8; III. 9, 6, 2, 10.	27.
27.	Fried József I.	Érsekújvár 1880 II. 15.	I. 11, 3, 5; II. 3; III. 6, 1; IV. 1, 6.	34.
28.	Fried Salamon	Bisztrice 1884 VII. 16.	I. 11, 3, 6, 9; II. 3, 8, 1; III. 4, 1; IV. 3, 6.	36.

A tanfolyamhallgató neve	Születési helye és éve	Részvett a következő tanfolyamokon (Római szám a ciklusra, arab a tanfolyamra vonatkozik)	Látogatási könyv- vecske száma
29. Fülöp Endre	Tápió-Györgye 1884 I. 27.	I. 8, 6, 9, 10; II. 6, 8.	28.
30. Gallay Pál	Szeged 1886 I. 11.	IV. 8, 9, 7, 1.	141.
31. Gang Károly	Budapest 1871 XI. 22.	III. 1, 14; IV. 10, 1.	75.
32. Gay Géza	Kassa 1869 XI. 13.	I. 5; II. 5.	76.
33. Gerbán József	Budapest 1882 IV. 30.	II. 5.	77.
34. Goldberger Ármin	L.-Szt-Miklós 1877 IX. 30.	III. 10; IV. 9.	78.
35. Goldberger Ignác	Nagyvárad 1884 I. 19.	IV. 6.	79.
36. Goldstein Jenő	Ercsi 1887 VIII. 13.	I. 6.	80.
37. Goldstein Márton	Karaszó 1879 IV. 14.	I. 3.	81.
38. Gondos József	Galambok 1866 III. 15.	IV. 1.	149.
39. Guth Jenő	Köves-Kálla 1886 XII. 1.	III. 10; IV. 9.	82.
40. Hauer Antal	Budapest 1888 I. 5.	I. 5.	83.
41. Hegyi Dezső	Budapest 1883 II. 4.	IV. 8, 9, 10, 4.	142.
42. Hegyi György	Budapest 1884 III. 31.	III. 1.	84.
43. Heller J. Kálmán	Kisfalud 1882 IV. 6.	I. 2, 6; II. 2, 7, 3; III. 2, 4, 13, 14; IV. 3, 10, 2.	85.
44. Hermann Ármin	Nagyvárad 1880 VIII. 28.	I. 11, 1, 4, 5.	56.
45. Hermann Károly	Budapest 1881 X. 4.	I. 11, 10, 2, 3; II. 3.	13.
46. Hermann Samu	Izsa 1885 VI. 1.	III. 10.	86.
47. Herz Manó	Kecskemét 1875 XII. 14.	IV. 6.	87.
48. Hevesi Károly	Szeged 1887 V. 19.	III. 10; IV. 4.	88.
49. Horváth Lajos	Szekszárd 1886 I. 15.	I. 10, 5, 12; II. 5, 9, 10; III. 7.	29.
50. Jakus Ignác	Szokolya 1883 XI. 16.	II. 2, 4, 3; IV. 10.	90.
51. Kántor Vilmos	Budapest 1883 IV. 13.	II. 2, 7; III. 10.	91.
52. Kaufmann Dezső	Kölesd 1883 VII. 28.	II. 2, 4, 6, 9; III. 2, 5; IV. 3, 8, 9, 2, 6.	92.
53. Kahlfürst Imre	Kolozsvár 1882 III. 1.	I. 10, 7, 3, 9.	60.
54. Kisfalussy Béla	Budapest 1888 VI. 11.	III. 4.	138.
55. Klein Ármin	Kisfalud 1882 XI. 11.	I. 11; II. 7, 2, 10; III. 9, 6, 2, 9; IV. 8.	58.
56. Koczfál József	Budapest 1884 VII. 5.	I. 8, 4, 6, 9, 10; II. 2, 4, 6, 8; III. 2, 3, 4, 10, 14; IV. 9, 2.	52.
57. Kollár József	Budapest 1884 XI. 24.	I. 2, 4, 6; II. 2, 4, 6; III. 13.	24.
58. Kolozsvári Károly	Budapest 1883 VII. 26.	III. 3; IV. 4, 2.	93.
59. Kovács Géza György	B.-Péterre 1880 III. 23.	I. 2, 3, 5; II. 2, 3, 6; III. 6, 1, 4.	18.
60. Kovács Gyula	Kolozsvár 1880 IX. 21.	I. 10, 8, 1, 4, 6; II. 1, 4, 6; III. 1, 13; IV. 3, 7, 6, 1.	33.
61. Kovács Jenő	Lakács 1885 XI. 29.	I. 11, 1, 9.	3.
62. Krakauer Sándor	Galánta 1883 IX. 7.	III. 9.	136.
63. Krausz Jenő	Budapest 1887 V. 30.	I. 6, 9; II. 2, 7, 8; III. 9, 2, 9, 10; IV. 2, 3, 9.	35.
64. Kozel János	Budapest 1870 XI. 2.	II. 6.	94.
65. Krausz L. Pál	Budapest 1876 VI. 1.	III. 10.	95.
66. Kubicsek Dániel	Budapest 1884 II. 5.	I. 8.	96.
67. Lammer I. Árpád	Budapest 1884 V. 13.	I. 2, 3; II. 3.	97.
68. Landberger Miksa	Pápa 1883 IV. 14.	III. 4, 14.	98.
69. Landstein Izsák	Vicsáp-Apát 1885 XII. 21.	IV. 9.	144.
70. László Károly	Kisbér 1877 III. 15.	I. 7, 3; II. 6; III. 6.	42.
71. Lattera Nándor	Skt-Pölten 1880 IX. 2.	I. 7, 2; II. 2; III. 2; IV. 2.	16.
72. Lauthán Rezső	Budapest 1878 VII. 20.	III. 9.	99.
73. Láng Leó	T.-Sz.-Márton 1886 XI. 16.	I. 7, 2, 3; II. 2.	30.
74. Laufer Salamon	Budapest 1885 IV. 5.	II. 6, 10.	100.
75. Lefkovits Lajos	Nagyvárad 1885 V. 4.	III. 10; IV. 9.	101.
76. Légárt József	Kassa 1878 III. 18.	I. 12, 2.	102.
77. Leichtner Jakab	Kis-Szeben 1884 III. 28.	IV. 9.	147.
78. Lenkei Alajos	Budapest 1880 I. 3.	I. 2, 4, 6; II. 2, 4, 6; III. 2; IV. 2.	25.
79. Lierer Vilmos	Budapest 1882 VII. 7.	II. 5, 9.	103.
80. Löbl Izsó	Déva 1882 III. 23.	I. 11, 3; II. 2, 10.	57.
81. Lossowy Lipót	Budapest 1874 XI. 9.	I. 11, 10, 7, 2, 3, 6, 9.	45.
82. Lustig Ferenc	Budapest 1878 IV. 22.	II. 1.	104.
83. Magyara Elemér	Ujpest 1883 III. 5.	I. 8, 7; II. 7.	105.
84. Markovits Béla	F.-Szolgháza 1884 IV. 6.	IV. 6.	106.

A tanfolyamhallgató neve		Születési helye és éve	Résztvett a következő tanfolyamokon (Római szám a ciklusra, arab a tanfolyamra vonatkozik)	Látogatási köny- vecske száma
85.	Markovits Kálmán ...	A.-Ismánd 1885 XI. 25.	I. 12, 2, 5; II. 9, 10; III. 6.	12.
86.	Marjánovits István ...	Majs 1884 VII. 24.	I. 7, 1, 4; II. 7, 6.	7.
87.	Martin Sándor ...	Budapest 1888 V. 14.	II. 5, 9.	107.
88.	Mischitz Elemér ...	Eger 1875 III. 1.	I. 1; II. 1.	4.
89.	Molnár Ádám ...	T.-Kanizsa 1874 X. 19.	I. 7; II. 7; III. 10.	47.
90.	Mónus Károly ...	Szatmár 1886 X. 31.	III. 5.	108.
91.	Mrázek Adolf ...	Pomáz 1886 III. 24.	I. 6.	50.
92.	Müller Sándor ...	Mád 1886 IX. 6.	II. 3.	109.
93.	Nánásy Jenő ...	Budapest 1887 X. 19.	II. 2, 6; III. 9, 6.	110.
94.	Naschitz Mór ...	Temesvár 1886 IX. 12.	I. 1, 4; II. 1; III. 1; IV. 1.	5.
95.	Németh József ...	Csókakő 1886 IX. 1.	III. 4; IV. 3.	111.
96.	Neuwirth Sámuel ...	Budapest 1885 IX. 12.	II. 2, 4; III. 9, 10; IV. 8, 9.	112.
97.	Novák József ...	Budapest 1876 II. 10.	I. 10.	113.
98.	Paksa Lajos ...	Budapest 1887 I. 7.	III. 4, 11.	139.
99.	Pászthy Gyula ...	Budapest 1886 II. 10.	I. 1, 11; III. 3.	6.
100.	Pelczner Gábor ...	Szenic 1884 XII. 3.	I. 2, 4, 9; II. 2, 8; III. 1, 4; IV. 3.	15.
101.	Pénzes Sándor ...	Gyuró 1875 II. 22.	I. 2; IV. 4.	23.
102.	Pesch Gusztáv ...	Budapest 1887 I. 3.	I. 2, 5; II. 5.	19.
103.	Pfeiffer M. Emil ...	Budapest 1859 VI. 3.	III. 5.	114.
104.	Pick Béla ...	Budapest 1880 I. 13.	IV. 1.	152.
105.	Plesch Vilmos ...	Szt.-Benedek 1883 IV. 10.	II. 2, 4, 6.	115.
106.	Radoszavlyevits Vladimir	Zombor 1876 IV. 7.	I. 2, 5; II. 2.	116.
107.	Rasofszky Andor ...	Fekete-Balog 1878 I. 10.	II. 6.	117.
108.	Rosenberger Ignác ...	Szilágy-Somlyó 1884 I. 21.	I. 2, 4, 6; II. 4, 2, 10, 6; III. 9, 1, 4, 14; IV. 3, 8, 9, 7, 1.	48.
109.	Schäffer Lajos ...	Ercsi 1884 VI. 29.	I. 7, 2; II. 2.	17.
110.	Schärf János ...	Budapest 1880 XI. 24.	II. 5.	118.
111.	Schornstein Jakab ...	Budapest 1862 VI. 7.	I. 3, 2; II. 2; III. 2.	119.
112.	Schöppe Károly ...	Sz.-Endre 1869 X. 13.	I. 10, 8, 6, 11.	51.
113.	Schulhof Albert ...	Budapest 1884 VI. 24.	III. 4, 13; IV. 3.	120.
114.	Schulz Béla ...	Bodajk 1878 XII. 4.	III. 9.	121.
115.	Schwarz Bernát ...	Gáva 1879 VIII. 13.	I. 2, 4.	26.
116.	Schwarz József ...	Budapest 1877 XI. 10.	III. 6, 1; IV. 1, 6.	122.
117.	Sensenstein Ignác ...	Ujpest 1879 I. 12.	I. 6.	123.
118.	Simon József ...	Nagykanizsa 1880 XI. 1.	I. 3; II. 3; III. 1.	124.
119.	Somogyi Ferenc ...	Ságvár 1886 V. 11.	I. 6.	125.
120.	Somsay Ferenc ...	Szász-Sebes 1885 II. 18.	IV. 1.	150.
121.	Sonnenschein Miksa ...	Budapest 1882 VI. 12.	I. 7, 1, 6; II. 1, 7.	31.
122.	Spanring László ...	Budapest 1883 VI. 1.	I. 12, 2, 5.	14.
123.	Stefáni József ...	Nagykároly 1874 I. 6.	II. 6; IV. 6.	126.
124.	Steiner Ármin ...	Budapest 1880 VI. 8.	I. 7, 1, 6; II. 6; III. 9; IV. 8.	2.
125.	Steinherz Miklós ...	Moson 1880 XII. 1.	II. 2; III. 6, 3.	127.
126.	Steininger Sándor ...	Szombathely 1868 I. 19.	III. 2; IV. 2.	137.
127.	Szabó Róbert ...	Budapest 1881 III. 18.	I. 12; II. 9.	128.
128.	Széchenyi József ...	B.-Topolya 1884 IX. 8.	I. 2, 4, 6; II. 2.	22.
129.	Tálas Miklós ...	Budapest 1884 XII. 5.	I. 8, 6, 9, 10; II. 6, 8; III. 13.	29.
130.	Teichner Jakab ...	Podvilk 1879 II. 22.	IV. 1.	151.
131.	Thienschmiedt Ede ...	Szliács 1886 III. 14.	I. 4, 5, 2, 7; II. 5, 2, 7; III. 9, 2, 5, 7; IV. 4, 2.	129.
132.	Tragholz Dezső ...	Budapest 1881 IX. 26.	III. 6, 1.	130.
133.	Ungar Gábor ...	Budapest 1886 VIII. 10.	I. 10; II. 2.	131.
134.	Vercsek Géza ...	Babót 1887 I. 27.	III. 3; IV. 4.	132.
135.	Vészi Gerzson ...	Budapest 1876 VII. 10.	I. 2, 12; II. 2.	133.
136.	Visy Imre ...	Budapest 1880 IX. 2.	IV. 8, 9, 1, 10.	143.
137.	Walder Sándor ...	Kaposvár 1883. II. 22.	IV. 2, 9, 4.	146.
138.	Weinberger Manó ...	Lovasberény 1877 V. 30.	IV. 6.	134.
139.	Wiberal István ...	Budapest 1885 II. 10.	I. 8, 6, 4.	41.
140.	Wiesner Sándor ...	Budapest 1886 III. 15.	I. 6.	135.

Szaktanfolyamaink menetének további leírását — a kolozsvári tanfolyamokéval együtt — jövő számunkra hagyjuk. Most egyelőre folytatjuk a tanfolyamokon előadott tárgyaknak vázlatos ismertetését.

I. ciklus.

Tartama: 1905 október 2-től november 12-ig.

10. Stereotípiá. Folytonos öntő-munkával kapcsolatos előadások minden csütörtökön este $1\frac{1}{2}$ 8 órától $1\frac{1}{2}$ 10-ig. Előadó: *Hoffmann Antal*. Hallgatók: Burgheim Károly, Fülöp Endre, Hermann Károly, Horváth Lajos, Kahlfürst Imre, Koczfál József, Kovács Gyula, Lossowy Lipót, Schöppe Károly, Tálasi Miklós; összesen 10.

Stereotípiának azt a nyomdászati munkaágazatot nevezzük, amikor nyomtatólapoknak, tehát szedésnek, klisének stb. ólomból vagy betűféméből való mását készítjük öntés útján. Alapeszméje az, hogy a szedésre képlékeny anyagot — folyós gipszet, papirospépet stb. — szorítanak, s az így képződött anyamintára megszáradása után ólmot öntenek.

A stereotípiái eljárásnak első nyomait egy Nürnbergben 1704-ben megjelent könyvben találjuk meg, de hogy a gyakorlatban tényleg stereotipáltak-e: nem tudjuk. Tudtunkkal egy edinburgi aranyműves, Ged Vilmos, lépett föl először ez eljárással nyilvánosan, még pedig Londonban 1729-ban. Munkálkodási módjának közelebbi részleteit azonban nem ismerjük. Annyi bizonyos, hogy lemezei nagyon kezdetlegesek voltak. Utána sokat foglalkozott ez eljárással a sokoldalú angol föltaláló Stanhope lord, s Wilson András könyvnyomtató segedelmével sikerült is megalapítania a gipsszel való stereotipálás munkarendszerét. Mellettök egy német ember, a schlettstadti Hoffmann ért el számba vehető eredményt a maga ú. n. homokstereotípiájával, amely eljárás abban állott, hogy a szedést finomszemű nedves homokba nyomták, s az így készült homorú-képző matricára ólmot öntöttek.

A most szélteben használt papiros-stereotípiát egy Genoux nevű betűszedő találta föl 1829-ben Lyonban. Ennek a papiros-stereotípiának alapeszméje az, hogy enyvezetlen papirosíveket alkalmas csirizzel összeragasztunk, úgy hogy az egész jól átívódva, képlékeny legyen, s aztán a szedésre téve, sűrű-szűrű kefével erre ráverjük; megszáradása után pedig öntőmatrica-képpen használjuk föl.

A matrica anyagához képest már eddig is háromféle stereotipáló eljárást különböztettünk meg: a gipsszel, nedves homokkal és a csirizes papirossal valót. A két első ma már csak történelmi jelentőségű, s közülök legföljebb ha a gipsz-stereotípiát alkalmazzák hébekorban bizonyos különleges célokra. A papiros-stereotípiát általános elterjedtsége mellett azonban — szintén különleges célokra —

néha egyéb anyagokat is fölhasználnak a stereotípiái matrica készítéséhez; így például grafitot is, ha autotíp lemezek másolásáról van szó, vagy pedig — különösen az ujságstereotípiában — úgynevezett szárazlemezeket (ezeknek is fő anyaguk a papiros), amelyek a kereskedelemben készen kaphatók, s használatukkor a papiros-ívek egymásra-csirizelésének munkája eselik.

További megkülönböztetés még a stereotipáló eljárásokra nézve: a hideg és meleg úton való papiros-stereotípiá; az előbbi annyiban különbözik az utóbbtól, hogy az ívek összeragasztására való csirizbe jókora mennyiségű gipszet kevernek és a matricát nem közvetlenül a szedésen, hanem külön, kifeszített állapotban szárítják meg.

Astereotípiái eljárások még egy megkülönböztetése azon alapul, hogy lapos avagy félkörbe gömbölyített lemezt akarunk-e készíteni. Az utóbbi lemezeket a rotációs gépen való nyomtatáskor, tehát főképpen napi lapjaink előállításakor használjuk. Lényeges különbség egyébként nincsen a két eljárás között; az egyikhez lapos, a másikhoz pedig gömbölyű öntőforma kell, amint hogy a stereotipálásban az öntőszerkezetnek magának mindig igen jelentékeny a szerepe.

A kisebbszerű nyomdák céljaira az úgynevezett összetett stereotipáló készülékek a legalkalmasabbak. Ilyen készülék az is, amelyet a budapesti Carmine Hugó cég adományozott tanfolyamaink kísérleti nyomdájának. Kizárólag vasból készült az egész. Alul van a tetszés szerinti tüzelő-anyag használatára alkalmas tűzhely, e fölött a betűfém megolvasztására való katlan, s e mögött a síneken tologatható úgynevezett öntőpalack.

A céljainknak legjobban megfelelő meleg papiros-stereotípiái eljárás alkalmazásakor a matrica előkészítéséhez dextrin, gummi arabicum stb. keverékéből készült középhigan folyós csiriz, meg kellő mennyiségű, egyformára vágott selyem- és itatós papiros szükséges. Síma felületű vaslapon gondosan kiterjesztjük az első ív papirost, széles ecsettel egyenletesen vékony csirizréteget kenünk rá; majd egy másik papirosívet teszünk rája, ezt is becsirizelve. A dolog így folytatódik aztán mindaddig, amíg a matricalemez a kellő vastagságot el nem érte. Hogy minő sorrendben következzen egymásra a selyem- és az itatós papiros: az a szedés sűrűségétől függ. Előadó negyedpetittel ritkított nyolcadrényi területű petit szedéshez szánt matricában a következő sorrendet követte: 4 ív itatós és 4 ív selyempapiros.

A matrica-lemez hátára angol csomagoló-papirost ragasztunk, ennek hátulsó felét azonban már nem csirizeljük tele. Az ilyenformán teljesen kész matrica-lemezen tömör vashengert gurítunk végig, hogy a fölösleges csiriz belőle kinyomódjék, s aztán

a selyemíves felén síkporral jól bedörzsölve, a betűmagas ürtöltőkkel körülrakott és záró-rámába szorított szedésre tesszük, és sűrű-szűrű kefével óvatosan, de egyszerismind erőteljesen is rápaskoljuk.

A matricalap hátulján levő mélyedéseknek kartondarabkákkal való teleragasztása következik ezután, majd pedig matricástul az öntőkészülékkel kapcsolatos szárító-sajtóba kerül a forma. Előzetesen azonban két-három iv itatós papirost, majd egy flanell-darabot és ismét 20–25 iv itatós papirost teszünk rája. Mindezeket a matrica száradása közben szárazakkal ki is kell cserélnünk.

Ha a matrica megszáradt, levesszük a formáról, úgynevezett zászlót ragasztunk rája, s beletéve az öntőpalackba, a kellő hőfokra olvasztott betűfém-mel ezt teleöntjük.

A stereotipálás mestersége meglehetősen ügyességet és gyakorlatot igényel, s ezért előadó célja már elejétől fogva is nem az volt, hogy kész stereotipőröket képezzen ki, hanem inkább az, hogy e munkafolyamatról a mesterszedőknek készülő hallgatóknak kellő alapfogalmat adjon, hogy így ezek a stereotípiát a maguk munkakörében mint hatalmas segédeszközt jól ki tudják használni.

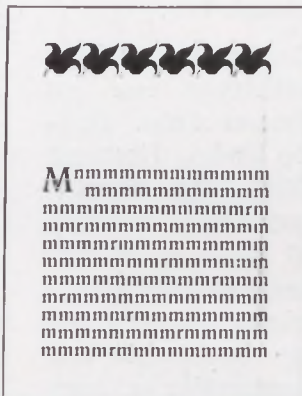
11. Gyakorlati mesterszedés. Folytonos szedés-munkával kapcsolatos előadások minden pénteken este $1/2$ 8 órától $1/2$ 10-ig. Előadó: *Novák József*, illetőleg — ennek külföldre távozása után — *Aigner Antal*. Hallgatók: Blumenstock Leó, Breitenecker Ferenc, Bressán Sándor, Czapkó Gyula, Fried József, Fried Salamon, Hermann Ármin, Hermann Károly, Klein Ármin, Kovács Jenő, Lossowy Lipót, Löbl Izsó, Pászthy Gyula, Schöppe Károly; összesen 14.

Nem nevezhető mesterszedésbeli szabálynak, de a legtöbb esetben igen üdvös a szimetriára való törekvés. Egyik eszköze ez annak, hogy gyors munkával tetszetős dolgot állítsunk elő, már csak azért is, mert a papiros maga szinte a szimetriai elvek követésére utalja az embert. Már egyszerű sorok szedésekor is akárhányszor érezzük a szimetrikus elrendezés szükségét, s ez az oka, hogy a mesterszedésben ma már szélkében szokásos egyes szövegrészeknek megismétlése, csak azért, hogy a szimetrikus sorhelyezés lehetővé váljon. Például:

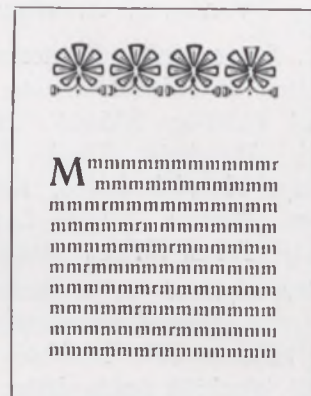
Telefon 36–02. Alapított 1901-ben. Telefon 36–02.

Igen fontos dolog a mesterszedésben a helyes tereiosztás. Ennek segédelmével egyenlítjük ki az ornamentum és szedés tónusbeli különbözőzeteit is. Mert nem igaz az a szélkében hangoztatott fölfogás, hogy világosképű szöveghez csakis világosképű dísz vehetünk. Kellő megfontolással s jó ízléssel gyakran egészen sötét díszítményrészletek is lehetnek a szöveg

színével nyomtatva egy-egy kolumnán; a fő dolog az, hogy az egyes részletek — illetőleg a szöveg meg a dísz — nagysága és egymástól való távolsága bizonyos jóleső arányban álljon egymáshoz. Vegyük csak szemügyre az ezen az oldalon elszórt 1–4. példát:

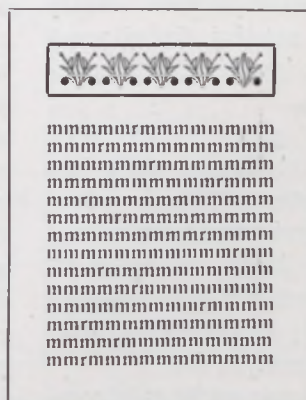

1. példa.

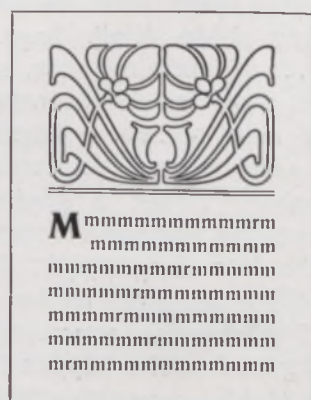

2. példa.

Az 1. példán a homlokléc a szövegbetűhöz képest nagyon sötét, tehát nagy hézagot kell a kettőjük közt hagynunk. De ilyen esetben nem csupán ez a követelmény. Mert ha a fekete lécs nagyobb, mondjuk akkora fölületet foglalna el, mint amekkorát a szedés fölülete kitesz: bármilyen távolságban helyeznők is el a kettőt egymástól, esztetikai kiegyenlítésről szó sem lehetne. Szabály tehát az, hogy mentől nagyobb színezetbeli különbség van a papirost díszítő két elem — ebben az esetben a homlokléc meg a szöveg — között, annál nagyobb területet kell a kettőjük közül világosabbiknak elfoglalnia. Ez az arányt különben szinte matematikailag is ki lehet számítani. Tegyük föl, hogy a szöveg által födött fölületből a betűk vonalai mintegy harmadrésznit foglalnak el;

3. példa.

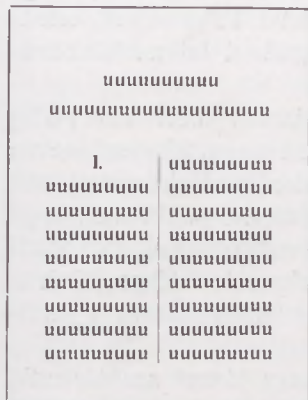

4. példa.

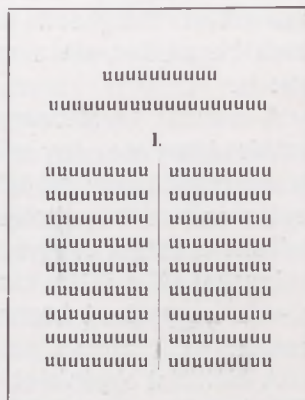
az esztetikai kiegyenlítődést valószínűleg akkor fogjuk tehát elérni, ha a fekete homlokléc nagysága a szedés nagyságának körülbelül a harmadát teszi ki.

A 2., 3. és 4. példán a szöveg és dísz által elfoglalt felület arányának egymáshoz való közeledését, valamint a kettő között levő tér kisebbedését világosan

láthatjuk. A 4. példán már csak igen kevés ez a tér, s az iniciálénak kell markánsabbnak lennie, hogy a homlokléccről a szövegre való átmenet kellőleg hangsúlyozva legyen.

5. példa.

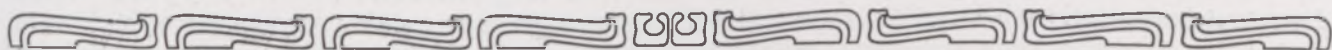
6. példa.

Nincs nyomtatvány, amelyre a most elmondott alapvető esztetikai szabály ne vonatkoznék. Még ha minden dísznek hijával van is a nyomtatvány: címsorok majdnem mindig vannak rajta. E címsorok pedig rendszerint más tónusú képet adnak, mint a szöveg többi része, s ezért a beosztás, térkitöltés

most említett szabályát — ha önkénytelenül is — de alkalmaznunk kell mindenkoron. Különböleg hogy a soroknak, díszítményeknek tónusértékét egészen biztosan fölismerjük: ajánlatos összehunyorított szemmel néznünk a nyomtatvány levonatát, úgy mint a rajzoló cselekszik, amikor a megfigyelt tárgynak, személynek tónusképét vagy árnyékait egyszerűsítve akarja látni.

A fentebb ismertetett szabályt különben úgy is fogalmazhatjuk, hogy a papiros fölületén lehetőleg egyformán kell a szedés és ornamentum súlyát elosztanunk. A világosabb, de nagyobb szövegrész a fenti példákon körülbelül annyit nyom, mint a sötétebb, de kisebb díszítményi rész. A súlyelosztás kifogástalanságát különben a kimenetek sokasága, egy-egy rövidke cím stb. még egyszerű szöveg-oldalokon is befolyásolhatja. Az 5. példában például a fejezetszámnak a hasámba helyezése ellen nemcsak azt a kifogást lehet emelni, hogy a címhez tartozván, a fejezetcímek módjára a két hasáb közepére kell helyezni, hanem azt is, hogy a körötte tátongó üres tér megbontja a hasáboknak, s ezzel egyszersmind az egész kolumnának is az egyensúlyát.

Novák László
tanf.-vezető.

Kolozsvári levél.

Régi arab mondás, hogy »aki nem látta az Alhambrát, az nem látott semmit«. Ezzel párhuzamba vonva mi meg szintén elmondhatjuk, hogy aki nem látta Mitterszky szaktársunk nyomtatvány-gyűjteményét, annak fogalma sem lehet arról, hogy a könyvnyomtatás művészeti kialakulásában mily fontos szerepe van a tollnak, esetnek és az ezekkel való bánásmódnak. A rajztudás elengedhetetlen kelléke lesz a mesterszedőnek. E nélkül el sem képzelhetjük őt. Mert mindinkább átmegy a meggyőződésbe, hogy a jövő kor nyomdásza nemcsak szedője, de tervező és dekoráló művésze is kell hogy legyen minden mestermunkának.

Ezzel még nincs az mondva, hogy a betűöntődei anyag sablonos formáiból ne tudna illet alkotni, mert hiszen ezek ügyes összeállításában is megnyilatkozik bizonyos mértékig az eredetiség és ötletszerűség. Csak hogy ennek kultiválása a könyvnyomtatótól aránytalanul nagy anyagi áldozatot követel. A kevesebb tökebefektetés és a korral való haladás szükségessége előbb-utóbb rá fogják vezetni a könyvnyomtatót arra az útra, hogy minden oly munkát, melyet művészi köntösben kíván megjelentetni, a betűöntődei díszítménytől menten maga díszítsen vagy erre hivatott művésszel dekoráltasson.

Erre nemcsak reávezetni, de kényszeríteni is fogja a kor. Mert hiszen a művészettörténet is arra tanít, hogy az egyes korszakokban általánosságban csak azon kor művészetét értették meg. A kor művészeti törekvésének megértéséhez pedig okvetlen szükséges egy kellék: ismerni a kor törekvéseit. Korunk művészeti törekvése pedig

leginkább abban nyilvánul, hogy minden nép saját nemzeti motívumait használja fel ékesítő anyagául. Nekünk tehát szinte kötelességünk, hogy saját stílusunkat kultiváljuk, de egyben hasznos is, mert a magyar stílus igen alkalmas a dekorálás céljaira. Bizonyítja ezt Mitterszky szaktársunk nyomtatványkiállítása is. Mert hiába, betűöntői anyagból alkotott mestermunkáinál — bármily szépek is legyenek azok, és leszámítva néhányak sorhelyezését, valóban szépek is — hasonlíthatlanul értékeesebbek és az esztetikai szépet inkább megközelítők ama munkái, melyeket a magyar dekoráció felhasználásával alkotott. Ezek szemlélete nem is annyira látványosságot jelent, mint inkább a magyar művészeti kultusz diadalát a külföldről importált díszítő-anyag felett. Jelenti, hogy a kézügyesség tudással párosulva sok esetben többet ér a kontinens betűöntődéinek összes körzetkészleténél.

Feltétlen célszerűség, feltétlen összhang az arányok és anyag közt, a szépítés törekvése, a túlszufoltság és látszatra való törekvésnek mellőzése: ezen elvek alkalmazása eredményezik azt, hogy bármely munkáját szemléljük is, a legegyszerűbbet vagy legdíszesebbet: azokon önálló izlést és önálló alkotást tapasztalunk.

Még sok olyan benyomásom van, amiről be szeretnék számolni, de másorra hagyom. Az alkalom erre úgy sem sokáig késhetik. Birjuk a Szakkör ígérését, hogy a második és harmadik csoportot is elküldi nekünk. Várjuk tehát a többi, mert a közmondás is azt tartja, hogy »kevesséssel megelégedni nehéz, sokkal pedig lehetetlen«.

Lengyel Albert.

Vidéki szakkiállítások és felolvasások.

A husvéti ünnepekre öt helyre küldött ki Szakkörünk szakelődókat, akik mindnyájan nyomtatvány-kollekciójukkal felszerelten utaztak kiküldetési helyükre. Amint az alábbi tudósítások mutatják, mindenütt lelkes csoportra találtak kiküldötteink s termékeny talajba hintették a szaktudás magvait; — kár azonban, hogy a kormány szűkkeblősége folytán, amennyiben szakelődóink részére szabadjegy iránti kérvényünket elutasította, legalább egyelőre, gátolva vagyunk ezen vidéki szakelődásokat minél sűrűbben ismételni, amennyiben a Szakkör anyagi ereje ezt alig bírná meg.

Mindenesetre azon kell lennie a Szakkör vezetőségének, hogy módot találjon a gátló akadályok elhárítására és lehetőleg rendszeresítse ezen mindenesetre hasznos és üdvös kiküldetéseket.

De szóljanak maguk a vidéki tudósító szaktársak:

Nyomtatványkiállítás Miskolcon.

Igazi nyomdászünnepet ültek folyó hó 15-én a miskolci szaktársak. Megértve a kor intő szavát, amely arra hív, hogy felülemelkedve a mindennapos élet szükségsein, igyekezzünk lépést tartani a haladás követelményeivel: elhatározták, hogy szakbeli tudásuk és intelligenciájuk fejlesztése céljából a husvéti ünnepek alatt nyomtatvány-kiállítást rendeznek.

Ez elhatározást megelőzőleg néhány héttel — felbuzdulva a közelfekvő példák — tömegesen sorakoztak a Szakkör zászlaja alá, amely kör ma egyedül van hivatva a nyomdászság szakbeli tudását fejleszteni s mely hivatását Szakkörünk oly elismerésre méltó buzgalommal tölti be, s minden garancia megvan arra, hogy e hivatását a jövőben még fokozottabb mérvben fogja betölteni.

A kiállítást a polgármester előzékenységéből a városháza nagytermében rendezték, mely azonban — a kiállított munkák és a közönség nagy számára való tekintettel — szűknek bizonyult.

Kiváló fontosságot adott a kiállításnak, hogy Szakkörünk agilis választmánya Löwy Salamon mester-szedő szaktársunk munkáit bocsátotta rendelkezésünkre bemutatás céljából. Nem vagyok hivatva Löwy szaktársunk munkáit bírálat alá venni, de meddő munkát is végeznék, hisz mi nyomdászok mindannyian tudjuk, ki nekünk Löwy Salamon. Ami a festőknek Munkácsy Mihály volt, azt a szerepet tölti be a nyomdászvilágban Löwy szaktársunk. Az ő munkái határozott irányt szabnak. Stílszerűen, következetesen, a cikornyázások mellőzésével, egyedül a betűöntödei termékek frappáns alkalmazásával dolgozik s minden munkáján meglátszik az egyszerűség mellett a művésziességre való törekvés,

s ez az ő kiforrott művészi tehetsége, ízlése és tudása mellett oly mértékben sikerült neki, hogy munkáival elragadott és bámulatba ejtett nemcsak bennünket, de a nagyszámú laikus közönséget is.

A kiállítás keretében megtartott fölolvása pedig szakirodalmi esemény számba megy. Megemlékezve a ma divó helyes és helytelen szedésirányzatokról, egész sorozatát nyújtotta az oktató példának, hogy miként érhetünk el egyszerű eszközökkel igazi eredményeket. A valóban tanulságos és értékes fölolvást a nagyszámú közönség lelkes tapsokkal jutalmazta.

A kiállítást egyébként Tanay József szaktársunk, Szakkörünk illusztris elnöke nyitotta meg gyönyörű beszéddel. Az ő jelenlétéről és megnyitójáról legelsőbbben kellett volna szólanom, de azt hiszem, hogyha referádám legvégén említettem volna s ott is csak annyit, hogy ő is jelen volt: ez is elég lett volna, mert előttünk az ő nevének pusztá említése egész tárházát jelenti a közért való cselekedeteinek.

Az a megnyitó beszéd, amit Tanay József elmondott, maga egy egész program, melyet követni minden egyes törekvő szaktársnak maga iránt tartozó kötelessége. Hiszem, hogy az ő lángszava a szaktársaknál nem is tévesztette hatását s amely lelkesen sorakoztak annak idején a Szakkör zászlaja alá, az ő gyújtó beszéde következtében még jobban megérlelődik bennök a tudat, hogy igazi szaktudást, intelligenciát, szórakozva oktató nevelést a nyomdászatban csak a Szakkör adhat nekünk.

Nem lennék jó krónikás, ha meg nem emlékeznék az ő igazi kollegialitásáról a „fehér asztalnál”. Az ő közvetlen egyszerűsége, mindenki iránt egyformán táplált figyelme, magyaros humora pedig feledhetlenné tették mindannyiunk előtt azt a rövid időt, melyet az ő társaságában eltölteni szerencsések voltunk.

Végül, amikor e helyütt igaz köszönetet mondok a szaktársak nevében is Tanay Józsefnek, Szakkörünk érdemes elnökének, szíves megjelenéseért, a Szakkör választmányának, amiért áldozatkészségével lehetővé tette nekünk a kiállítás rendezését, Löwy Salamon szaktársunknak a tanulságos és értékes kiállításért és felolvasásért, a miskolci nyomdászok uraknak, akik áldozatkészségükkel nem kis mértékben járultak hozzá az elért sikerhez, — nem mulaszthatom el, hogy itt is újból figyelmökbe ajánljam szaktársaimnak a Szakkör nemes céljait s őket e célok mellett való további lelkes kitartásra és munkára buzdítsam. Egyben azon hő óhajomnak adok kifejezést: jönne bár mihamar az a kor, ami-

dőn nem lesz ez országban egy szervezett nyomdász sem, aki ne lenne tagja a Szakkörnek!

Úgy legyen!

Kranner Lipót.

A kassai nyomtatványkiállításról.

Nem tartozunk azok közé, kik az értéktelent hangzatos frázisokkal tömített sorokban felmagasztalják és így igyekeznek azt fenségessé és értékessé emelni. Nem kívánunk a husvét vasárnapján Kassán rendezett nyomtatványkiállításról és szakfelolvasásról, sem pedig a kiállítóról dicsőhymuszokat zengeni. De lehetetlenség az, hogy első sorban ifj. Aigner Antal szaktársnak, másodsorban pedig a szakköri vezetőségnek ne fejezzük ki megelégedésünket. Illő volna a kiállított nyomtatványokról némileg kritikát gyakorolni, erre azonban gyengének érezzük magunkat és megelégszünk azzal, ha úgy a kiállításról, mint a felolvasásról az igazságnak megfelelő tudósítást írhatunk.

A kiállított nyomtatványok mindegyike jellemzi a sokat haladott, kiváló rajzoló, ki munkáiban határozott és önálló. A mellékelt vázlatok, valamint lemezmetsetek precíz, pontos volta bámulatot keltő. Úgy látszik, mintha Aigner szaktársunk ezen a téren utánozhatatlan lenne. A jelenvoltaknak alkalmuk volt az előrehaladott, a művészet magaslatán álló nyomdászatot szemlélniök. A nyomtatványokon — bár alapjukban, formájukban változatosak — mindegyiken rá lehet ismerni arra, ami ifj. Aigner szaktársat jellemzi: az artisztikus szép vonalaknak a kultuszára. Munkáiról hiányzik a hatást kereső túlnagy és sok dísz alkalmazása; egyszerű, de művészi szép nyomtatványain többnyire a tipográfiát, a nyomdászatot ismertető díszítő darabok láthatók.

Egyébként nem óhajtunk a kiállításon látottakkal foglalkozni és ezeket még részletesebben leírni. Rábízzuk e feladatot oly szaktársra, ki munkáival és szakismeretével közelebb áll ifj. Aigner szaktársához, mint mi, kik a betűöntődék díszítő anyagához vagyunk kötve és ily nyomtatványokat igazságosan megbírálni csak megközelítően vagyunk képesek.

Délután tartotta meg ifj. Aigner szaktárs roppant tanulságos és alapjában érdekes felolvasását a szaktársak és néhány vendég jelenlétében. Felolvasása mindvégig foglalkozott az egyes betűfajok fejlődésével, továbbá a közelmúltban a nyomdászatban történt jelentékenyebb átalakulásokkal. Részletezte az egyes betűfajokat és azok helyes alkalmazásának módját. Kifejezte az önálló és határozott munkának nagy fontosságát. Végül pedig áttérve a mai kor nyomdászatára, részletesen megmagyarázta: miként kell és lehet megóvni valamely nyomtatványon a kellő hatást a tetszetős rajzzal, az egyöntetű betűfajok alkalmazásával, a szöveg célszerű és stílszerű elhelyezésével és lehetőleg kevés, de alkalmas díszítő anyag alkalmazásával.

Felolvasásán mint egy vörös fonal húzódik végig a rajzismeret szükségességének hangoztatása. A felolvasáson jelenvoltak mindvégig éber figyelemmel hallgatták és végül lelkesen megéljeneztek.

Elismerésünk a budapesti szakköri vezetőségnek. Elismerés ama szaktársaknak, kik minden idejüket és tehetségüket arra szentelik, hogy kevésbé képzett szaktársaikat alaposan kiképezzék, és így szerveztünknek kiváló, szakbelileg is tökéletes harcosokat neveljenek, a nyomdászatot pedig — a nagy közönységet rászoktatva a szép munkákra — a kezdetlegesség béklyóiból felszabadítsák és a művészi tökéletesség felé vezessék.

Mi kassai nyomdászok pedig igyekezünk az ifj. Aigner szaktárs által itt elhintett magvakat gondosan ápolni, hogy annak gyümölcse: a *kassai nyomdászok szaktanfolyamának eszméje*, mihamarabb megvalósíttassék és annak megnyitásán ifj. Aigner szaktársat, mint a nyomdászat iparművészeti színvonalra emelésének egyik kimagasló úttörőjét, ismét körünkben üdvözölhessük.

Moderer Ferenc.

Szakelőadás Debrecenben.

A budapesti Könyvnyomdászok Szakkörének igazán nem dicsérhető eléggé az a szép és nemes eszméje, hogy a vidéki nagyobb városokba kiküldi egyes tagjait alkalmas időben s ezekkel — esetleg szakkiállítások keretében — szakfelolvasásokat rendeztet, amelyek útján a vidéken a szakszeretetet és ezzel kapcsolatban a szaktudást kívánja terjeszteni. Az elmúlt husvétii ünnepek alatt így látogatott el hozzánk a budapesti Könyvnyomdászok Szakkörének egyik fiatal, de igazán tehetséges és nagy tudású tagja, Szabó Róbert szaktársunk s a magával hozott szebbnél szebb nyomdai munkáiból április hó 15-én és 16-án az Iparos-Otthon dísztermében szakkiállítást és ugyanott az ünnep mindkét napján szép számban összegyűlt szaktársak előtt magas színvonalon álló szakelőadást tartott. A széleskörű szakismeretre és nagy jártasságra valló előadást élvezettel hallgatták a debreceni szaktársak és azon óhajuknak adtak kifejezést, hogy vajha oda tudna hatni a Könyvnyomdászok Szakköre, hogy az ilyen kiküldött vándortanítói számára ingyen vasuti jegyet eszközölhetne ki a kereskedelmi minisztertől, s ezáltal rendszeresíthetné, állandóvá tehetné a vidéki szakelőadásokat. Ilyen kedvezmény esetén úgyszólván minden vasárnap lehetne a vidéki nagyobb városokba előadót küldeni, akik rendszeres tantervet állapíthatnának meg felolvasásaik keretében. Ezzel nemcsak a vidéki nyomdaipar fejlődését segítené elő a Szakkör, de megháromszorozná a tagjai számát is, kivált ha ki lenne kötve, hogy az előadásokat csakis a Szakkör rendes tagjai látogat-

hatják. Ma még — jól tudjuk — nagy áldozatokba kerül az ilyen kiküldetés, éppen azért hálásan mondunk köszönetet úgy a Könyvnyomdászok Szakkörének a hozott anyagi és erkölcsi áldozatokért, mint ügybuzgó tagjának, Szabó Róbert szaktársnak, aki szabadságidejét feláldozva lefáradt hozzánk s nagy tudásra valló szakelődásával módot nyújtott a tanulni vágyóknak arra, hogy ismereteiket fejleszthessék, s hogy előbbre haladhassanak a mi gyönyörű szép, de nehéz szakunkban.

A debreceni nyomdászok.

Az eperjesi felolvasás.

A Szakkör vezetősége a legnagyobb hála tette magát érdemessé velünk eperjesiekkel szemben is, azzal, hogy megbízta ifj. Aigner Antal szaktársat, a kiváló mesterszedőt, hogy mutassa be munkáit s tartson itt felolvasó előadást. Husvét hétfőn fogadtuk őt számban kisded körünkben, de szeretettel és folyton fokozódó lelkesedéssel. És méltán: az ő nemes idealizmusa megnyilatkozott felolvasásában, a szép és bámulatosan fejlett technikájú, művészi kivitelű munkáit magyarázattal kísért minden szavában; magával emelt bennünket egy magasabb szférába. Mesterszedéseiben az ambíció, Mäserlemezei vésésében a páratlan türelmesség, törekvés és rajzkompozícióiban a művészi biztos kéz, finom ízlés nyilatkozik meg. Egy szóval bebizonyította, hogy szorgalommal, kitartással mindent el lehet érni; alkotni szépet ambícióval mindenkinek lehet. Küldött szaktársunk a délutánt még itt töltötte. Megtekintette a régi építésű házakat, azok gyönyörű, renaissance-modorú stíljét; e nevezetességek nagy hatással voltak reá, különösen pedig elragadta a közeli Kálváriáról élvezhető remek kilátás e völgykatlanból, ahonnan aztán este búcsút véve, a szaktársak szeretettel búcsúztak el tőle. Sz. P.

A szekszárdi felolvasás.

A nyomdászok körében az új század küszöbén világszerte föltámadt szakfejlesztési mozgalom hullámai eljutottak hozzánk is. Mind súlyosabban éreztük, hogy a magyar nyomdaipar sem technika dolgában, sem pedig az iparművészeti tökéletesülés tekintetében nem tart lépést a gyorsan fejlődő angol, német és francia nyomdászattal. Hazánk fővárosában működő szakerőink keresték annak idején ennek okát, míg végre megtalálták a szakoktatási intézmények hiányában.

A külföldi szaklapok hasábjain volt szó először arról, hogy e bajon segíteni kell; hasáboakat szenteltek a szakkörök jelentőségéről, hasznáról s azok mikénti fejlesztéséről szóló értekezéseknek. A külföld példájára alakították meg aztán a Könyvnyomdászok Szakkörét 1882-ben, mely eleinte küzdve a kezdet nehézségeivel, szűkebb körben mozgott, míg

végre mind szélesebb-szélesebb kiterjedést nyerve, ma már a vidék majd minden városát föleli s a magyar könyvnyomdaiparnak hirt, dicsőséget szerrez. Az a reményünk, hogy ezen az úton, ily lépésekben törtetve előre, nemcsak erős versenytársai leszünk a ma még vezető külföldnek, hanem azt túl is szárnyaljuk.

Szakkörünk vezetői belátták, hogy a társadalmi úton való szervezkedés egymagában nem elég a boldogulásra, hanem ehhez egy másik segítő társ is okvetlen szükséges: a szaktudás.

Ezért örömmel üdvözljük ama határozatát, mely szerint az ország minden valamire való városában, hol a Körnek tagjai vannak, időközönként — anyagi erejéhez mérten — szakfelolvasásokat s szaktanfolyamokat rendez, hogy a vidéki szaktársak szélesebb körű és alaposabb szaktudás iránti vágyát fokozza.

E végből a husvéti ünnepekre mint magvetőket küldte ki kebeléből: ifj. Aigner Antal, Augenföld M. Miksa, Löwy Salamon, Szabó Róbert és Tanay József szaktársakat, a magyar nyomdászok e legjelesebbjeit, hogy tartsanak felolvasásokat Kassa, Eperjes, Miskolc, Szekszárd és Debrecen városokban.

Feledhetlen emlékü husvétünk volt nekünk, szekszárdi nyomdászoknak. Minden célzatosságtól és intrikától menten megalakított s azóta már megboldogult Szakkörünk emléke tárult elénk, hol kizárólag szaktudományunk fejlesztésével, tökéletesítésével foglalkoztunk.

A kellemest a hasznossal egyesítve tartotta meg Augenföld M. Miksa szaktársunk a kereskedelmi kaszinó termében gyakorlati példákkal illusztrált felolvasását. Örömmel hallgattuk nemcsak mi nyomdászok, hanem élvezettel voltak eltelve jelenlevő vendégeink is.

Augenföld M. Miksában a fönti tulajdonságokon kívül a szó emberét is láttuk, ki a szóval nemcsak bánni tud, hanem azt úgy is tudja alkalmazni, hogy még a leglaikusabb agyában is maradt valami a nyomdászatról tartott előadásából.

Röviden összefoglalta a szaktanfolyamokon előadott anyagát; két óra alatt iparkodott dióhéjban összefoglalva elmondani nekünk mindezt. Ismertette velünk a nyomdaipar multját, jelenét és fejlődését, majd a diszítés jelenére tért át, elősorolva szakunk úttörőit e téren, visszamenve a 80-as évek elejére, mikor is a francia u. n. naturalista festők újabb elveket kezdtek a festészetben meghonosítani, állítólag az e téren igen haladott japán művészet nyomdokain haladva.

Majd áttért az újabb irányra. Részletesen foglalkozott a betűvel is. Megismertette De Vinne Theodore Low, Jessen Péter, William Morris, Burne-Jones

Edward és a nálunk is ismert Walter Crane hírneves illusztrátorok alkotásait.

Bőven volt alkalmunk a tipográfiai vázlatkészítésről s a sorok elhelyezéséről tapasztalatokat leszűrni. Buzdított a rajzolás gyakorlására, mely elengedhetetlen fő kelléke a mesterszedőnek. Gyakorlati példákkal illusztrálta ezt a geometriai rajz alapismerteteivel (mánder, arabeszk, kocka stb.). Ugyancsak szabad előadást tartott a levélfej, üzleti kártya mikénti szedéséről, a rajta előforduló sorok helyes elhelyezéséről s annak hatásosabbá tételéről, végül a Mäser-, celluloid- és ólomlemez véséséről, s a nyomtatáshoz való használhatóságáról.

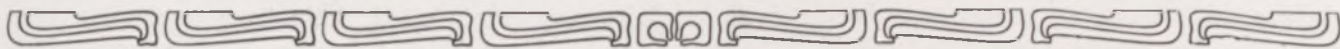
Serkentve végül a szaktársakat a szakképzés terén való tömörülésre, bebizonyította, hogy a természetben nincsen ugrás s hogy a „tudomány ha-

talom“, melyet le nem győzhet, el nem vehet senki, de mely egyúttal a legfő út a lét fentartására.

Riadó éljenzéssel fogadták a szaktársak a szakelőadást. Utána Kaszás Sándor szaktárs a szakszárdiak nevében forró köszönetét s jegyzőkönyvi elismerését fejezte ki úgy az előadónak, mint a bennünket támogató Szakkör vezetőinek. Vajha a kereskedelemügyi miniszter is belátná a magyar nyomdaipar javát célzó törekvés nemességét, s kegyeskedne legalább is kedvezményes vasúti jeggyel segítségünkre lenni, hogy az ország nyomdásziparát csakugyan a lehető magas piedesztálra emelhessük. A Szakkört pedig kérjük, nyújtson alkalmat nekünk máskor is ily pompás előadások végighallgatására.

Szekszárd, 1906 ápr. 20.

K—y J—s.

Párisi levél.

Franciaországot a nyugoteurópai kulturállamok első helyére állítják, de nyomdászatának ehhez mérten roppant alacsony a nivója.

Miután már néhány napi itt tartózkodásom alatt is sikerült ennek okait megismernem, szívesen számolok be az ez irányban szerzett tapasztalataimmal, bárha a mai francia nyomdászatot akaratlanul is rossz világításba kell helyezni.

Páris, mely már a középkori idők óta az európai szépművészetek központja, annyira elszigetelte művészetét a műparttól, s főleg a nyomdásztól, hogy ma már a közönség csak kétféle tényezőt ismer: művészt és munkást.

Mi sem bizonyítja jobban e fölfogás félszepségét, sőt káros voltát, mint az, hogy míg hazánkban, Németország s Angliában a dekoráló szakokkal (s ide sorolandó a nyomdászat is) foglalkozó ambiciózus, művészi színvonal felé törekvő iparost ma már iparművésznek tekintik: itt ezt a fogalmat alig ismerik. Párisban a nyomdászokat a művelt közönség is csak közönséges munkásoknak tekinti, s ezen ne is csodálkozzunk. A rendelők túlnyomó része litográfiai uton készített el a maga művészek által tervezett munkáit, a könyvnyomtatással készített munkák legnagyobb részét pedig sablonosan, vagy pedig szintén már előre megadott tervek szerint állítják elő, úgy hogy a szedő teljesen elveszti ezáltal az önállóságát.

Egyes úgynevezett Beaux-Arts-nyomdákban (körülbelül akcidens nyomdát jelent) a szedők szinte gépiesen szedik az előre megadott kész szerzeteket. Ez aztán az oka annak is, hogy itt szedő és szedő között nem tesznek különbséget, s szedőt csak egyet ismer a francia: a compositeurt.

Ezen az állapotban különben könnyen segíthettek volna a francia szedők, mert roppant gyors felfogással tanulják el a szomszéd államok szedőinek mesterfogásait, de ők a republika megteremtése óta csak a „liberté, égalité, fraternité“ jelszava alatt élve s magukat mindenféle

náció fölé helyezetteknek tartva: idegen nemzetbeliektől nem tűrnek el semmiféle befolyásolást vagy irányítást.

A párisi 500 nyomda közül csak vagy 200 a szindikátus tagja. Ezért sok nyomdában az átlagos munkaidő 10—11 óra, ami szintén óriási akadályt képez a magát továbbképezni akaró nyomdász előtt, ki az ily hosszú munkaidő okozta elcsigázottsága miatt az autodidaktikus szakképzésre alig is gondolhat. Sok derék szedő bizonyára felcserélné kellemesebbel e helyzetét, de az itteni nyomdászok túlnyomó része alacsony műveltségű, s ezért közömbös is egyszersmind a munkaidő megrövidítésére és a szakképzésre irányuló törekvésekkel szemben.

Ha megnézem némely nyomda produktumait, önkénytelen is az a gondolat ötlök a fejembe, hogy is lehet ily nyomtatványt kibocsájtani a nyomdából?

A hétköznapi kereskedelmi nyomtatványokat általában minden tipográfiai szabály ignorálásával állítják elő, de csak igen ritkán több színben. A színházi plakátoknak — melyek gyakran óriási méretűek — rendesen többszínű aláfestésre nyomott fekete szöveggel akarnak bizonyos feltűnő jelleget adni, csak az a baj, hogy a plakát így rendszerint ordítóan vásáris reklámmá válik.

Igazán nagyon kevés ama nyomdákban a száma, hol a szedők egy kis hányadát némi művészi szempont tekintetbevételével méltányolják, de e nyomdák vezetői nem is nyomdászok, hanem hivatásos művészberek, gyakran elsőrangú karrikaturisták vagy festőművészek, kik aztán — pozíciójukhoz mérten — már a művészeti intézetek kategóriájába sorozzák a nyomdájukat.

Magyar szaktársaim büszkén örvendezhetnek a haladásuknak, mert habár odahaza sok híja van is még a „liberté“-nek stb.-nek, de megvan már egy a műiparunk jövőjét biztosító fontos tényező: a szépért lelkesedő, ambiciózus nyomdászok szoros összetartása és céltudatos, rendszeres munkálkodása a művészi tökéletesség jegyében.

Páris, 1906 március végén.

Propper Ernő.

Márciusi vásár.

Ez volt a címe a Budapesti Detail-Papirkereskedők Egyesülete által március 24., 25. és 26-án a Fővárosi Vigadóban rendezett kiállításnak, mellyel a magyar papiripar és írószerkereskedelem haladását akarták feltüntetni a lipcsei Papiermesse mintájára, azonban kisszerűsége miatt a kezdetlegesség nyoma bizony nagyon is meglátszott rajta. A buzgóság és jó igyekezet mindenütt a szemünkbe tünt ugyan, de kár, hogy oly szűk helyre szorultak a kiállított tárgyak; nemcsak a könnyű áttekinthetőséget befolyásolta ez, hanem ezenfelül még a látogató közönség is alig tudott mozogni.

Nyomdász-szempontról tekintve a kiállítást, sajnosan tapasztaltuk, hogy papiros-gyáraink nem vettek benne méltóan részt. A papiros-gyárak produktumai közül csak a hermanecinek és nezsiderinek a termékeiből láttunk valamit. Az előbbi felhőzött papirost, hullámos tekerespapirost és klozetpapirost mutatott be, utóbbi pedig — terjedelméhez viszonyítva — csak egy igen gyenge kollekciót.

Vasadi Gyula és Társa újabbfajta boríték-készítményeit, Moiret F. Ödön pedig üzleti könyveit és iskolai rajzhoz és festéshez való saját találmányú tábláit mutatta be; Ocsek Károlytól passepartout-akat, kereteket és kartonokat láttunk; Fellner Leó műszaki papirosait és e célra szolgáló saját találmányú gépét, az Első magyar műdomborító- és papirdíszműgyár igen szép készítményeit állította ki. Mint ujdonságot megemlíthetjük az utóbbi gyár domborító és kivágó eljárással készült oktató és szórakoztató gyermekjátékait.

Fénynyomatú képes levelezőlapokból remek szép kollekciót láttunk Divald Károly első magyar fénynyomdájából és a Bogenicht zágrábi cégtől. A tiszta, jó felvételek, a nyomás pontos és szép kivítele természetűvé teszik a képeket. Különösen Divald Károly „A magyar országház” című fénynyomású remekműve igen szép. E mű nagy könyvalakban albumszerűleg van elkészítve, s nemcsak a szakember, hanem a laikus is örömmel szemléli.

Könyomdai munkákból is sok szépet láttunk. Lengyel Lipót igen szép előzékpapirosokkal, Radó

Jenő pedig egyéb munkáival tünt ki; mindmennyin meglátszott, hogy csinálók hivatásuknak tekintik szakjukat. A Corvina kő- és könyvnyomda munkái még nem felelnek meg a jó izlésnek.

Könyvnyomdák is szerepeltek a kiállítók sorában. Köztük első helyen kell említenünk a Károlyi György céget, mely szép kő- és könyvnyomdai munkákat (irkákat, térképeket, rajzfüzeteket) és háromszinnyomatú kártyákat állított ki. A Pátria nyomda a Diáknaplót és a „Papir” című szaklapot, Löbl Dávid és fia mesekönyveket, kártyákat és saját készítésű levélpapiros-dobozokat mutattak be.

A könyvkötők szép számmal voltak képviselve. Első sorban kitűnt a nyomdászvilágban is jól ismert Dörner és Heimberg cég, mely igen szép dombornyomatú munkákat, különösen naptárakat állított ki. Kner Vilmos szintén a dombornyomású munkákat igyekszik kultiválni. Vidor A. pedig célszerű iskolai ujdonságaival (herbarium, bogárgyűjtő) és különféle mappáival (ujság, képes levelezőlap, iratrendező) tünt fel. Feltűnést keltett egy igen elmés eredeti ujdonság, a Czipott-féle szabadalmazott naptár. E naptár alakja olyan mint más előjegyzési naptaré, csakhogy napi, heti, havi és évi szakaszokban négyfelé van osztva, s mindegyik rész külön-külön is használható.

Körner és Laufer fametsző-intézetének kiállítását jól eső örömmel szemléltük; a fametszetek és galvánklisék szép s mindamelllett jó kidolgozásban készülnek. Kurzweil János és Társa igen szépen feldíszített Gutenberg-szobor alatt állította ki festékeit, hengeranyagát, szedősorzóit stb.

Láttunk még sok egyebet, ami a papirkereskedéssel kapcsolatos, bennünket mint nyomdászokat azonban legfőképpen maga a papiros-szakma érdekelvén, mindegyikről nem emlékezhetünk meg külön-külön.

Reméljük, hogy az ily vásárokat mihamar szélesebb keretűekké teszik nálunk is, s különösen papiros-gyárainktól méltán elvárhatjuk, hogy a papiros gyártásának minden részét s egyúttal a maguk termelőképességét is jobban bemutassák. *St. M.*

Mellékleteink.

Egyik mellékletünket *Kner Izidor* gyomai könyvnyomtató-mester úrnak köszönhetjük. Abból a díszes nyomtatványkollekcióból mutató ez, amelyet Kner úr időnkint „Röpke lapok” címmel bocsát világgá, s melynek eddig Magyarországon sajnos nem igen akad párja. Már ez a szerény kis mutatvány is ékesen bizonyítja: mennyire dédelgetett kenyérkereső passziója a könyvnyomtatás a derék gyomai princípálisnak; hiszen az efféle szép nyomtatvány elsőrendű fővárosi nyomdának is becsületeére válhatik. — Az alapnyomati lemezek vésése külön-

ben Kner úr Imre fiának a munkája, ki nemrégiben végezte a lipcsei Mäser-féle „Technikum“-ot. A piros, sárga és kék részleteket Mäser-lemezből, a belső szürke alapot pedig linoleumból véste ki.

A másik mellékletünket szaktanfolyamaink kísérleti nyomdájában szedték Stalla Márton szaktársunk hallgatói. Egyszerű tipográfiai motivumképpen mutatjuk be ezt az igénytelen műlapot, mint olyant, amelyet az akcicens szedésben még teljességgel kezdő hallgatók tanulmányaik első hetében készítettek.

Csarnok.

Visszaemlékezés a nyomdászat közelmúltjára.

(Főolvasatott a Szakkör 1905 november 19-iki havi felolvasó-ülésén.)

Aki a nyomdászat mesterségét nemcsak kenyérkeresetnek tekinti, hanem ragaszkodik hozzá és komoly érdeklődéssel behatol annak minden rejtekébe: az okvetlenül meg fogja szeretni ezt a mesterséget; hiszen annyi változatossággal jár, hogy egy hosszú élet sem elegendő a kitanulására; s ha igaz az, hogy a jó pap holtig tanul, nem kevésbé áll az is, hogy a jó nyomdász is holtig tanul — ha akar.

Ha akar. Ez az. Dolgozni mindannyiunknak kell, a kérdés csak az, hogy ki hogyan fogja fel ezt a kénytelenséget. Aki kizárólag csak azért dolgozik, hogy az órákat, a napokat, a heteket lemorzsolja, mert meg kell keresnie a betevő falatot: annak teher a munka, mert nem lát egyebet benne, mint éppen csak a terhet. De akinek érzéke van a munka etikája iránt, aki meglátja azt is, ami kellemes a munka kíséretében jár: az minden sor kizárásakor, minden kolumna kikötésekor érezni fogja, hogy ime megint tanult valamit; hogy többet tud, mint amennyit akkor tudott, midőn hozzáfogott a munkához. Aki így dolgozik, annak nem teher a munka, annak ez gyönyörűség és kevésbé fogja érezni a fáradtságot mint más.

A pihenés óráiban a munkáját szerető nyomdász folytatja elméjében a félbehagyott munkát, és így a pihenés szórakoztatja is őt. Gondolkozni fog a munkatartalmán és egyszersmind annak kivitelén is. Az előbbiből szellemileg okul, az utóbbi pedig arra szolgál neki, hogy a mesterségben való tudását előmozdítsa, gyarapítsa. Elmélkedni fog azon, vajjon helyesen, szabályszerűen végezte-e a munkát, nem hibázott-e a kivitelben, nem kellett volna-e ezt vagy azt másképp csinálni?

Az így elmélkedőkből lesznek a jó mesterszedők. Így támadnak az életrevaló ötletek, így nyer eredetiséget, önállóságot, sablonmentiséget a munkás.

Az én időmben is így támadtak a mesterszedők, vagyis — mivel akkor még nem ismertük ezt az elnevezést — az akcidens-szedők.

Itt közbevetőleg meg kell jegyezmem, hogy nagyon jól tudom, hogy nem illik az embernek önmagáról beszélnie. De a jelen felolvasásom tárgya olyan, hogy néhol el nem kerülhetem a személyes vonatkozást, amiért tisztelt hallgatóimtól már előre is bocsánatot kérek.

Tehát az én időmben (mondjuk a hatvanas-hetvenes években) önmaguktól, saját igyekezetük alapján, autodidaktikus módon támadtak az akcidens-szedők. Még akkor csak sejtésünkben is alig létezett egy olyan áldásos

intézmény, minő a mai Szakkör, a törekvő nyomdász-nemzedéknek eme központja, amely összegyűjtött mintaszerű munkákban, eszmecserében, egymás tanításában adja tagjainak a továbbképzés hathatós eszközeit.

Midőn vagy negyven évvel ezelőtt egy kicsiny csapat összeállott abból a célból, hogy „Önképző egylet” alapítson, az az ideál lebegett előtte, amelyet amaz egylet örököse, a Szakkör, fáradhatatlan buzgalommal, mestersége iránt való hévteljes lelkesedéssel napról-napra közelebb visza a megvalósulás felé.

Akkor — óh akkor még nem volt, akitől tanulhattunk volna. Az izlésünk fejletlen, sőt visszafelé fejlődött volt; a régi nemes egyszerűségű nyomtatványokat, ha egy-egy a kezünkbe került, előkelően megmosolyogtuk; mi „akcidens-művészek” akkoriban abban leltük büszkeségünket, ha a címszedésben mentül tarkább betűegyveleget tudtunk összehordani, s kebelünket annál nagyobb önérzet dagasztotta, ha a divatos levél- és folyondár-ornamentekből mentül vastagabb koszorúkat tudtunk a sorok közé fenni, s ha mindezeket még aztán egy-egy körzetből álló három-négysoros kínai fallal építettük körül: akkor meg már éppenséggel nem lehetett velünk többé gyalog beszélni!

Így aztán megesett, hogy a hentes görög templom-épületben ajánlotta izes áruút, a kéményseprő lótosz- és babérlevelekből font koszorúval övezte újévi köszöntő versét, a fűszeres renaissance- és ó-klasszikus körzetekből vegyesen összeállított körlevelekben dicsérte heringjeit és fűgéit, míg a tudományos könyvek valóságos plakátköntösben jelentek meg, persze a plakátokat nem a mai modern alakban értve.

Hogy miként kezdte aztán levetni az izlést lenyügöző béklyóit az akcidens-szedés, micsoda lénia-nyomorításokon, késeléseken, gombostű-mesterkedéseken, pántlikacsavarintásokon és mindenféle extravaganciákon ment keresztül a forrongó-fejlődő mesterség, mígnen az izlés tisztító tüzén a mai egyszerű, nemes irányhoz ért: ezt nem kell önöknek magyaráznom, hiszen úgyszólván a szemünk előtt játszódott le ez a felette érdekes fejlődési folyamat.

De ha már egyrészt annyira kiméletlen vagyok korom iránt, hogy nem átallok itt önök előtt az öngúny fegyverével kipellengérezni, engedjék meg másrészt, hogy ne fukarkodjam az elismerés kifejezésével egy másik téren, ott, ahol azt az a kor és mi, az ő gyermekei, valóban ki is érdemeltük.

Értem a táblázatszedést abban az időben, amikor még nem voltak rézléniák. Az a fentebb kigúnyolt „késelés” ezen a téren akkor művészet volt: mert a hosszú lécekbe öntött ólomléniákat, melyeknek leggyöngédebb teste legalább is félpetítnyi volt, fel kellett darabolni, kétfelől művészileg alávágni, úgy hogy a felül hagyott két fül a hosszvonalhoz hozzátapadhasson.

Használtunk ehhez a művészethez egy önkészítette bicskát, magyarul „schnitzer”-t, melynek a vaskereskedésben vásárolt pengéjét a fanyélbe beeresztettük, s hogy egyrészt szilárdan tartson, másrészt meg jó súlyos legyen, ólommal körülöntöttük. Ezzel a készséggel pedig ép oly szépen álló, beszédett keresztvonalakat, magyarul „quersatzokat” kellett arcunk verejtékével előállítanunk (holott a töltőanyag akkoriban minden volt, csak nem

szisztematikus), aminőt ma a tabella-szedő pontosan vágott rézléniáival, szisztematikusan öntött töltőanyagával minden erőfeszítés nélkül, úgyszólván félkézzel, játszva készít.

Minő boldogság volt az, midőn a hatvanas években az akkoriban Lipséből ide származott néhai Gresser Hermann faktor vezetése alatt álló Heckenast-nyomdába kerültem, mint tabella-szedő, s ott egy remek lénia-vágó gépet találtam, melyet még valamikor a negyvenes években Párisból hozott volt az öreg Landerer, s amely talán még most is jó egészségben megvan a Franklin-nyomdában. E gép segítségével az ólomléniákat pontosan lehetett egyforma nagyságra darabolni, azután a széleit gyönyörű fényes vágással megsimítani. Ezzel a fent dicsért „schnitzer“ napja bár nem áldozott le végképpen, de erősen alkonyodott; értéke annyira devalválódott, hogy csupán a „fülek“ faragására lehetett már használni.

Nekem — már ismét magamról kell beszélnem — kevés volt azonban még az a haladás is, melyet a rézvonalak és a szisztematikus töltő-anyag általánosítása magával hozott. A mai munkagyszerűsítés korszakában még mindig nagyon primitívnek és hosszadalmasnak tetszik előttem — ott, ahol a táblázatok keresztvonalait a lábakra kell szedni — az az eljárás, hogy a szedőnek előbb a töltő-anyagból x darabot, aztán egy léniát, aztán megint x darab töltelékot, aztán megint egy léniát és folytatólag ily eljárással egy-egy oszlopot kell felépítenie, aztán a hosszvonalat mellé tenni, hogy ily módon újra meg újra ismételve ezt a hosszadalmas eljárást, míg végre sikerül, mondjuk, egy folió-táblázatot összeszednie. Hogy miként hordta össze a szedő előre, mielőtt még a tulajdonképpeni szedéshez hozzáfoghatott volna, a szükséges anyagokat és hogy hányféle darab-ból kellett mondjuk például a kétcicerós rovatokat kombinálnia, ha egyszer a ciceró félquadrátok, majd a ciceró négyzetek, majd a petit félquadrátok, majd megint a petit négyzetek elfogytak: azt csak az tudhatja, aki egy jóforgalmú nyomdában az anyagok szerteágazását ismeri.

És hogy miként kell aztán a felszedett öreg és új, tiszta és piszkos anyagból összerovott kolumnát papír-és kártyaszalékkal kiegyengetni, erről is elég keserves nótát tudnak a tabella-szedők énekelni.

Nekem tehát már évtizedek óta szinte rögeszmémé lett az a törekvés, hogy a tabella-szedést egyszerűsíteni, könnyebbíteni és gyorsítani kellene.

Ideálom volt egy oly alapzat készítése, amelynek szisztematikus nyílásaiba a vonalakat a szükségelt távol-
ságok szerint keresztül-kasul be lehessen dugdosni, és amely alaphoz a szedett tabellafejeket csak egyszerűen hozzá kelljen állítani.

Igen ám, de hogyan lehetne konstruálni egy ilyen alapzatot, amelyből bármily formátumot lehessen alakítani, és hogyan lehetne ezeket a nyílásokat úgy készíteni, hogy azokban a vonalak szilárdan megálljanak, hogy a sajtó hengere az elhelyezett léniákat ki ne húzhassa?

Mindenféle meddő kísérletezések után — melyekről itt még bővebben lesz szó — végre Gutenberg apánkhoz fordultam tanácsért, akinek mozgatható típusai rávezettek a nézetem szerint helyes útra. Mozgatható,

szisztematikus töltő-anyagot készítettem, melyet minden kis fiú össze tud szedni, s mely összeszedve, készen tárja elénk a kívánt nyílásokat, amelyek közé a léniákat bármely szisztematikus távolságba beilleszthetjük, egyszerűsített meg is szilárdíthatjuk.

* * *

Minthogy szerény felolvasásomat „visszaemlékezés“-nek kereszteltem el, befejezte előtt nem tagadhatom meg magamtól azt az élvezetet, hogy bemutassak önöknek egynehány alakot abból a gárdából, amely valamikor arra volt hivatva, hogy nekünk fiatal Gutenberg-csemetéknek világító fáklyául szolgáljanak. Ime, egy pár kimagasló példány az ötvenes évek nyomdász-társadalmából, abból az időből, amikor én még inas voltam.

Első alak. Szedő. Nagy „reisszer“. Szörnyen sebesen tud dolgozni — mikor ki van józanodva. Megiszik négy icce karcost, ez azonban leveri a lábáról. Mindazonáltal megissza az ötödik iccét is, és ekkor csodálatosképpen kijózanodik. A mámor hirtelen eltűnik, egész teste megacélosodik. És ilyenkor kétezer betűn felül szed óránkint.

Vastag téli kabátban jár forró nyáron, mert nincs — nyári kabátja, de még mellénye sem. Ha kérdezik e furcsa viselet okát, azt mondja, hogy a hideg leli, pedig az arcán kiüt a verejték és a hátáról csurog az izzadság.

Második alak. Nyomó. Kézi sajtón dolgozik a „spán“-jával. Fölváltva hol az egyik nyom, míg a másik a festéket adja fel a formára, hol megfordítva. A mi emberünk éppen festékel. Pillantása véletlenül az ablakra téved, azon át az átellenben levő alacsony háztetőre. Hirtelen lecsapja a hengert, földhöz vágja a fején levő papírsüveget, nagy ívben ellódítja a papucsot a lábáról, belebujik a bagariás csizmájába, majd a szélkergető krispinjébe (így nevezték az akkori bő kabátokat), fejébe nyomja a nagy kalábriai kalapját és kijelenti a faktornak, hogy ő bizony az Úristennek sem dolgozik tovább, mert a macska megjelent a háztetőn — neki vándor-útra kell mennie.

És elment. Elment róni az országutakat, átkoldulni magát a falvakon és ment, ment a késő őszig, amikor újra munkába állott valamely vidéki nyomdában. És így tett minden esztendőben, amíg csak ott nem rekedt az országúton valamely árok szélén, vagy legjobb esetben a kórházban.

Harmadik alak. Szedő. „Rendezett viszonyok“ közt él, amennyiben lakása a nyomdában, egy regális mögött van; ott van megvetve az ágya makulatura papirosból. Dolgozik egész héten szorgalmasan, szombaton regge. azonban „lő“ a faktortól öt darab hat pengő krajcáros bankót, avval délben elmegy a piacra, vásárol két nagy szegedi kenyeret és egy óriási vöröshagyma-koszorút, s ezeket elhelyezi az ágya mögött levő falmélyedésben. Este, mikor fizetését felveszi, hűségesen megfizeti a kölcsönvett 30 pengő krajcárokat, a többi pénzzel elmegy — ő tudja hová.

Elég az hozzá, hogy a kollegát nem látjuk hétfőig, persze nem reggel, hanem déltájban. Nagyon jókedvűen neki fog a munkának, mint akinek semmire sincs gondja. Nincs is, mert a két cipőből és a vöröshagymából bölcs beosztás mellett szépen megél a jövő szombatig, amikor megismétli a mult heti operációkat.

És ez az ember ideális szedő volt. A legrosszabb kéziratot el tudta olvasni, a német helyesírásban ő volt a ház orákuluma, a történelemben, a tudományok számos ágában bámulatosan verzátus volt. Szedésében pedig háromszáz sorban is alig találkozott egy hiba.

Ilyenek voltak akkoriban a mi „mestereink“.

Felolvasásomat ugyanazon gondolatokkal óhajtom befejezni, amelyekkel megindítottam. Nincs tán a világon még egy mesterség, mely annyi alkalmat nyújtana művelőjének az iskolában nyert alapon való továbbépítésre, mint a nyomdászat. A szedő szinte dúskálkodik a tudományok, az ismeretek bőségében, s ha minden kéziratból, mely munkálkodása közben kezén megy keresztül, csak valamicske ragad meg az emlékezetében, az idők folyamán mindenféle tudományok és ismeretek apró gyöngyszemeiből már oly kincset gyűjtött magának, melyet egy kis szorgalommal és iparkodással mind tovább és tovább fejleszthet.

De ehhez erős akarat kell. Az elszórva talált ismereteket nem szabad elejteni, hanem magánszorgalommal, szorgos olvasással kell fejleszteni. Aki ezt kitartással és ambícióval cselekszi, a tudásnak oly tárházát szerzi meg,

melyet semmiféle iskolai tanterv alapján el nem sajátíthatott volna.

Hány kollegával találkoztam hosszú nyomdászpályámon, akik szerény megjelenésük, csekély iskolázottságuk mellett a tudásnak oly bámulatos mennyiségével bírtak, hogy áhitattal csüggött rajtuk környezetük szeme, amikor tudományukat szóval, vagy írásban szaktársaikkal önzetlenül megosztották. Emlékezzünk csak kidölt oszlopainkra: Ács Mihályra, Szabó Józsefre, Szauervein Gézára, Tanay Ödönre, Firtinger Károlyra, Kleinmann Frigyesre, Horalek Mátyásra, Tichy Ákosra és másokra, akiknek emlékét kegyelettel őrizzük szívünkben. De jelenleg is járnak köztünk ilyen pályatársak, akiknek tudása bámulatunkat felkölti és akik szellemi kincseiket velünk önzetlenül megosztják. Ezeket névleg fel nem sorolhatom, mert a szerénységük éppen akkora, mint jelességük. Bizonyos vagyok benne, hogy kedves hallgatóim helyesléseivel találkozom akkor, amidőn a hála és elismerés koszorúját nyujtom ama jeles szaktársaiknak, akik itt e körben és azon kívül a nyomdászat fejlesztésén, művészi színvonalra emelésén munkálkodnak; akik vezetnek, oktatnak bennünket mesterségünkben, önzetlenül, hálára nem nem számítva, jutalmat nem várva — tisztán a munka, a művelődés iránti lelkesedés tüzetől vezetettve.

Bendtner József.

Vegyes közlemények.

A Magyarországi Könyvnyomdászok és Betűöntők Segélyző Egyesületének évi jelentése megjelent. A jelentés három dolgot emel ki különösen. Az egyik az alapszabályok korszerű módosítása; a másik az állandó egyesületi hajlékra vonatkozó előmunkálatok befejezése (a város egyik legélénkebb helyén 527-12 □ öl területű telket vett az egyesület, amelyre a jövő évi májusban 1,121.350 korona értékű négy és fél emeletes palotát épített); a harmadik pedig a pozsonyi és fiumei egyesületek csatlakozása. Az egyesület összes vagyona 1905 végén 491.330-75 korona volt; ebből a betegsegítő pénztárra 101.225-30, a rokkant-, özvegy- és árvapénztárra 313.439-45, a munkanélküli- és utaspénztárra pedig 40.893-86 korona esik.

A Magyar Könyvszemle ezidei első (január-márciusi) füzetében Gulyás Pál dr. az ősnymotatványok egyetemes jegyzéke új kiadásának előmunkálataival foglalkozik. Egy német tudós, Hain Lajosnak, van már egy ilyen alapvető munkája, a „Repertorium Bibliographicum“, s ez szorul most átdolgozásra. Az előmunkálatokat egy 1904 november havában alakult szakbizottság végzi, s immár ki is adta amaz utasításokat, amelyek az egyes művek bibliográfiai leírásának irányadóak. Ez utasítás szerint minden ősnymotatvány leírásának tartalmaznia kell: a) a szerző nevét; b) a nyomtatvány rövid címét; c) a nyomtatás helyét, a nyomdász esetleg a kiadó nevét és a keletet; d) az alak meghatározását; e) a lapok számát, illetőleg a lapszámozást, jelzeteket; f) a hasábok és sorok számát; g) a típusok, esetleg rubrikák, kezdőbetűk, keretlecek, fametszetek, nyomtatójegyek, kották, térképek, színnyomatok föltüntetését (a típusok, rubrikák, kezdőbetűk és nyomdászjelvények megjelölésének a Haebler-féle típusjegyzék fölhasználásával kell történnie); h) az élő oldalcímek és örjelek megjelölés-

sét; i) az ősnymotatványok szövegleírását; k) az irodalmi utalások és források kimutatását. Mint Gulyás dr. a Magyar Minerva nyomán megemlíti: Magyarországon 6745-re tehető az ősnymotatványok száma. Ősnymotatványnak különben a németek az 1500-ik évig napvilágot látott nyomtatványokat nevezik; a magyar nyelvű munkákra vonatkozólag ez az elnevezés bátran felöllelheti a XVI. század végéig készült nyomtatásokat. — A Magyar Könyvszemle mostani füzetének tartalma különben elég dús: Bányai Elemér dr. a Toldi-trilógia eredeti kéziratát ismerteti benne folytatélagosan; terjedelmes cikkek vannak benne vidéki könyvtárainkról s a Nemzeti Múzeum könyvtárának állapotáról. A „Szakirodalom“ és „Vegyes közlemények“ című rovatokban is sok érdekes olvasni valót találunk, végül pedig megvan a füzetben a magyarországi nyomdák 1905-ből való teljes jegyzéke is.

A Fény. Ilyen címmel havonként megjelenő fotográfiai szaklap jelent meg a múlt hónapban. Főszerkesztője: Mai Manó; kiadja a magyar fényképészek országos szövetsége. Előfizetési ára negyedévre 4 korona. Előfizethetni a kiadóban: Erdélyi Móránál, Budapest IV, Ujvilág-utca 2.

Betűöntődei ujdonságok. A lipcei A. Numrich & Co. betűöntő cég „Florentiner Ornamente“ és „Florentiner Einfassung“ (firenzei dísz és firenzei keret) címmel csinos új díszítő-anyagot bocsátott a kereskedelembe. A modern szedésben a nyugodt hatású fekete lénia használata mind általánosabbá válik, s gyakran a legkényesebb munkákat is pusztán vonaldíszrel ékesítik. Rendszerint jól beválik a lénia az ilyen munkáknál is, s csak akkor lesz egyhangúvá, ha nagy fölületre kevés szöveg esik, s így vastagabb kombinációban kell a vonaldísz alkalmaznunk. Az utóbbinak ilyen esetekben

való élenkítésére való a Numrich-féle betűöntöde fönt említett két újdonsága. Gazdag ornamentikájuk s erőteljes, dekoratív hatásuk révén kitűnő hasznára lehetnek a szépet kereső könyvnyomtatónak. S mert minden darabjuk önmagában is kész egész képez: használhatóságuk rendkívül sokoldalú.

A debreceni Csokonai-nyomdát, összes nyomdai berendezésével és könyvkötészetével együtt — követelése és tartozásai nélkül — *Debrecen szab. kir. város könyvnyomda-vállalata megvette* és így az előbbi cég megszűnt.

A „Patria“ nyomda tavalyi üzletéve 34.778 korona tiszta haszonnal zárult, amiből a részvényesek 6-6% osztalékot kapnak.

A „Magyar Szó“ részvénytársaság 1905. évi mérlegét 137.802 korona veszteséggel zárta az előző évi 78.924 korona veszteséggel szemben. Ez a veszteség a 300.000 korona alaptőke 44-45%-át teszi ki.

Acetilén-motorok. Ma már nem csupán világításra használják az acetilént, hanem erőforrásul, gépek hajtására is. E tekintetben eddig semmiféle különös nehézség nem merült föl. Olyanforma — a fekvő gázmotorhoz hasonló — motortípus kell hozzá, mint aminő a világító gázzal való hajtásnál már régóta használatos. Robbanás az acetilén-hajtásnál ugyan előfordulhat, de csak akkor, ha gyufával próbáljuk a kiömlő gázt meggyújtani. Mágnes-elektromosságú öngyújtó használatakor a robbanás veszedelme teljességgel ki van zárva. A motor 250 fordulatot tesz percenként, egy lóerős nagyságon alul azonban eddig nem gyártják. Némi csekély módosítással — amit mindjárt a megrendelések is kiköthetünk — benzín, benzol és spirítusz is használható a táplálására. Teljes megterhelés esetében az acetilénmotor 200—250 liter acetilént fogyaszt óránként és lóerőnként. Egy kilogramm karbidból pedig mintegy 300 liter acetilént nyerhetünk. Egyetlen gyorsajtó hajtásához természetesen nem igen érdemes egy-lóerős acetilénmotor venni akkor, ha e gyorsajtó működtetéséhez fél lóerő is elegendő. De némely esetben — például ha sem gáz, sem villanyosság egyáltalában nem áll a rendelkezésünkre, s a szükségelt erőmennyiség legalább háromnegyed lóerőt tesz ki — sikerrel próbálkozhatunk meg vele. Egy ilyen egy-lóerős acetilénmotor elhelyezése körülbelül $2 \times 1\frac{1}{2}$ méternyi helyet igényelne. A hengerköpeny hűtésére ott, ahol vízvezeték berendezés nincsen: egy hűtőkazán fölállítása elengedhetetlen. A víz cirkulációja önmagától történik annak a fizikai törvénynek az alapján, hogy a motor hengerköpenyén fölmelegedett víz súlya könnyebb, mint a fölötte levő hideg vízé. A hűtőkazán föntartási költ-

sege tehát igen csekély, amennyiben pusztán csak az elpárolgott víz pótlásáról kell gondoskodni.

Balesetekből folyó újabb jogesetek. A munkadónak az 1893. XXVIII. t.-c. 1. §-a értelmében nemcsak az a kötelessége, hogy üzeménél a munkás testi épségének megóvására az óvó eszközöket beszeresse, hanem hogy azok használatára munkásait figyelmeztesse, utasítsa és kitanítsa. — A kézi munkás, aki baleset folytán a kézi munka végzésére teljesen képtelenné vált, bár kézi munkát nem igénylő munkát végezni képes, mégis teljesen munkaképtelenné tekintendő.

Németországból. Széles körű mozgalom indult meg Németország minden nagyobb városában. Az 1902 január 1-én életbe lépett árszabály ugyanis 1907-ig érvényes, de a lakások és élelmi szerek drágasága az egész birodalomban olyan arányokat öltött, hogy a minimumos nyomdász-emberre nézve a tisztességes megélhetés máris a lehetetlenséggel határos. Ezért a nyomdászsegédek majd mindenütt drágasági pótlékot kérnek most a főnökeiktől, s bár az árszabályközösség az ebben az irányban való nyomásgyakorlást kizárja: már eddig is meglehetősen eredményt értek el. A legtöbb principális szívesen megadta a kért pótlékot.

Angolországból. A legutóbbi angol képviselőválasztások alkalmával öt betűszedő került be a parlamentbe. Közük van a londoni szedőtársaság titkára Bowerman is.

Franciaországból. Párisban élő földink, *Káldor Lajos* szaktársunk, cikket írt egy német szakfolyóiratba, amelyben sötét színekkel festi a francia nyomdász-segédek munkaviszonyait. Bár a kereset a megélhetéshez viszonyítva Franciaországban megjárja: a munkaidőnek sok helyt nincs eddig semmi korlátja. A kapzsi nyomdászember Franciaországban úgyszólván agyondolgozza magát. A francia nyomdászok 11.000 tagot számláló szervezetének újabban igen sok alapos kifogása van e rendszer ellen, s valószínű, hogy már a legközelebbi időben heves küzdelmet kezd a túlbuzgó szaktársak ellenében. Az a körülmény, hogy a túlsókat dolgozó francia nyomdásznak tanulásra nem marad ideje: máris végtelenen megboszulta magát ő rajta. A tipográfiai művészetet tökéletesen kivették a kezéből. A kereskedő, iparos egyszerűen valami napszámósfélének nézi a nyomdászt; ha árjegyzékre vagy egyébre van szüksége, valami művész-ismerősével csináltatja meg a munka tervezetét, s a nyomdásznak e művész utasítása szerint kell a sorokat állítgatnia, a festéket kevergetnie stb. stb. A művész tördelés közben akárhányszor ott áll az önállóságát elveszített nyomdász háta mögött, s dirigálja őt a munkájában.

Hivatalos rész.

Rendes évi közgyűlés 1906 április 1-én.

Elnök: *Tanay József.*

Tanay József elnök megnyitja az évi rendes közgyűlést és meleg szavakkal üdvözli a megjelenteket.

A titkári jelentést, miután ez a Grafikai Szemlében megjelent, a közgyűlés felolvasottnak tekinti és Guttmann Ignác felszólalása után, ki a szakfolyamoknak a kereskedelmi kormány részéről való támogatása érdekében kéri az elnök hathatós közreműködését és személyes közbenjárását, valamint elnök válasza után a közgyűlés egyhangulag tudomásul veszi és jóváhagyja.

A pénztárosi és leltárosi jelentéseket, melyek a Grafikai Szemlében szintén megjelentek, a közgyűlés egyhangulag tudomásul veszi.

Számvizsgálókul Einöder Antal, Guttmann Ignác és Tuller Ernő szaktársakat, jegyzőkönyvhiteljesítőkül Pick Béla és Szegő Sándor szaktársakat, szavazatszedőkül Gang Károly, Hegyi Dezső, Mandl Emil, Morgenstern Mór, Müller Sándor és Schulcz Béla szaktársakat választja meg a közgyűlés.

Tanay József elnök a maga és az egész választmány nevében köszönetét fejezi ki a tagok részéről az egész év folyamán tapasztalt támogatásért és a tisztí kar és a választmány mandátumát a rendes évi közgyűlés kezébe visszahelyezi. Együttal a közgyűlést 10 percre felfüggeszti, hogy a választmány és tisztí kar újjáválasztása megtörténhessék. (A választás eredménye a szavazatszedő bizottság jegyzőkönyvében foglaltatik.)

Szünet után elnök a közgyűlést újból megnyitván, napi rend szerint következik Goldberger Ármán indítványa: „Utasítsa a rendes

évi közgyűlés a megválasztandó új tisztviselőket és választmányt, hogy a Grafikai Szemle magasabb színvonalra emelése, kellő kibővítése s tanulságos mellékletekkel való ellátása iránt tegyen a legközelebbi havi ülés elé javaslatot*. Elnök az indítvánnyal szemben rámutat arra, hogy a Kör a Grafikai Szemle érdekében már nagyobb áldozatot nem hozhat, mint amekkorát hoz. Nem szabad elfelejteni, hogy míg a külföldi szaklapok díszes mellékleteit nagyjából a főnökök és betöltöndék szolgáltatják, addig nálunk a főnökökre alig lehet e tekintetben számítani. Hisz a többek közt a budapesti főnököktestület, mely eddig a Grafikai Szemlének legalább egy példányára előfizetett, újkör ezt is beszüntette, ékesen dokumentálva ezzel, hogy Körünknek a szakma fejlesztésére irányuló emberfölötti munkája a főnököktestülettel mennyire hidegen hagyja. Burgheim Károly, Novák László, Guttman Ignác és indítványozó hosszalása után a közgyűlés az indítványt elfogadja, miután az indítványozó szavaiból meggyőződött, hogy indítványát csak a lehetőség határain belül óhajta keresztülvinni.

A választmány indítványa értelmében Novák László szaktanfolyami vezetőnek 100 korona, ifj. Aigner Antal helyettes vezetőnek és Bauer Henrik szaktanfolyami gépmesternek 50—50 korona tiszteletdíjat szavaz meg a közgyűlés buzgó és fáradhatatlan munkásságuk elismeréséül.

Glück Béla törölt tag a havi ülés határozata ellen felebezzvén, a közgyűlés Gábor Döme indítványára a felebbezés felett napirendre tér és jóváhagyja a havi ülés törölt határozatát.

Gondos Ignác indítványozza, hogy a Szakkör által kiküldött Gutenberg-szobor-bizottság bővítessék ki a nyomdásztársadalomhoz közvetlenül nem tartozó, de közvetve érdekelt egyének által. A közgyűlés Gyöngyösi Sándor indítványára kimondja, hogy a jelen időt erre alkalmasnak nem tartja. Mihelyt azonban a tervezett egyleti ház felépül, széleskörű akció indítandó az ügy érdekében.

A napirend ki lévén ncrítve, Tanay József elnök az évi rendes közgyűlést berekeszti.

*Morócz Jenő
I. titkár.*

Alakuló választmányi ülés 1906 április 9-én.

Jelen vannak: Tanay József elnök, Löwy Salamon I. alelnök, Fuchs Zsigmond II. alelnök, Morócz Jenő I. titkár, ifj. Aigner Antal II. titkár, Bozsik István pénztáros, Sarlós Lajos ellenőr, Boros Dezső II. leltáros, Bauer Henrik, Gyöngyösi Sándor, Kún Kornél, László Dezső, Prüner Arnold, Stefáni József és Szabó Róbert választmányi tagok. *Igazolva távol:* Hahn Mór I. leltáros, Müller Ignác, Novitzky N. László, Spitz Adolf és Szeniczei Mihály választmányi tagok.

Tanay József elnök az ülést megnyitván, meleg szavakkal üdvözlő az új választmányt s kéri különösen azokat, akik most első ízben foglalnak helyet a választmányi asztalnál, hogy odaadó munkásságukat szenteljék a Kör érdekeinek. Örömenek ad egyúttal kifejezést a fölött, hogy az egyik alelnöki állásban Fuchs Zsigmondot üdvözölközteti, mit Fuchs Zsigmond azzal az igérettel köszön meg, hogy a Kör érdekében mindenkor a tőle telhető buzgósággal fog közreműködni.

A mult ülés jegyzőkönyve felolvastatik és hitelesítettik.

Elnök felolvassa a szavazatszedő bizottság jegyzőkönyvét s bejelenti, hogy Augenföld M. Miksa választmányi tag a reá eső választást nem fogadta el. Bozsik István konstatálja, hogy a szavazatszedő bizottság jegyzőkönyvéből tévedésből kimaradt Radnai Vilmos neve, aki 92 szavazattal választmányi taggá választatott. A választmány ebben az értelemben elrendeli a szavazatszedő bizottság jegyzőkönyvének kiigazítását s Stefáni Józsefet mint első póttagot a lemondott Augenföld M. Miksa helyett behívottak tekinti.

A Kör egyes bizottságai a következőleg alakultak meg:

Szakközlettség: Elnök: Löwy Salamon alelnök. Tagok: Fuchs Zsigmond, ifj. Aigner Antal, Kún Kornél, Prüner Arnold, Mitterszky József, Novák Alajos, Stefáni József és Spitz Adolf. **Irodalmi bizottság:** Elnökét maga választja. Tagok: Morócz Jenő, Szabó Róbert, Stalla Márton, László Dezső, Novitzky N. László és Szeniczei Mihály. **Gazdasági bizottság:** Sarlós Lajos, Prüner Arnold, Boros Dezső, Hahn Mór, Radnai Vilmos és Gyöngyösi Sándor. **Vigalmi bizottság:** Gyöngyösi Sándor, László Dezső, Stalla Márton, Szabó Róbert, Sarlós Lajos és a tagok sorából: Fekete Béla, Goldberger Ármán, Pesch Gusztáv, Guttman Árpád, Markovits Kálmán, Bloch Lajos, Breitencker Ferenc.

Titkár felolvassa a szaktanfolyamok vezetőjének jelentését, mely tudomásul szolgál.

A legutóbbi házi estély alkalmával felmerült 5 korona 20 fillér túlkiadást a választmányi utalványozza.

A pénztárosi jelentés és a tagsági forgalomról szóló kimutatás tudomásul vétetik.

Az Évkönyv jövő évfolyamának szerkesztőjévé Novák Lászlót választja meg egyhangulag a választmány s kimondja, hogy az Évkönyv a Hornyánszky cégnél nyomandó 1500 példányban.

A választmány megbizva az elnökséget, hogy intézzen a budapesti keresk. és iparkamarához kérvényt a szaktanfolyamok támogatása érdekében.

A választmány hozzájárul ahhoz, hogy az április havi házi estély a szaktanfolyamok javára rendeztessék s a belépésre jogosító műsor 40 fillérért árusítottassék.

Miután az Iparoskör jelenlegi helyiségeiből elköltözik, a körhelyiség kérdése is aktuálisá vált. Alkalmas körhelyiség szerzésére a választmány Bozsik Istvánt, Gyöngyösi Sándort és Novitzky N. Lászlót küldi ki.

Schwandtner Lajos szakköri tagot a választmány, tekintettel arra, hogy a rokkantállományba lépett, a tagsági illeték fizetése alól — jogainak épségben tartása mellett — felmenti.

A szakközlettség megbizatik, hogy a vidéki felolvasókra vonatkozólag egy elaborátumot dolgozzon ki és hogy a Grafikai Szemle mellékleteinek kérdésével foglalkozzék.

Több tárgy nem lévén, az ülés véget ért.

*Morócz Jenő,
I. titkár.*

Jegyzőkönyv.

Fölvétetett a Könyvnyomdászok Szakköre kolozsvári csoportjának 1906. évi március 29-én tartott rendkívüli gyűlésén.

Jelen vannak: Kahlfürst Imre (elnök), Albert József, Babágh József, Bikfalvi József, Bálint Ödön, Balázs Lajos, Egri Lajos, Joskó János, Kujedán Gyula, Leiner József, Linthaller Jenő, Nuszbácher Jakab, Rosman Sámuel, Szabó Antal, Schwartz József, Turcse Gyula, Toroczky Béla (jegyző) szaktársak.

Kahlfürst Imre a gyűlést megnyitva jelenti, hogy a kereskedelmi és iparkamara a tanfolyam céljaira 150 koronányi segítséget szavazott meg. Bejelenti továbbá, hogy az ünnepekre Budapestről küldöttek érkeznek és pedig Tanay József és László Dezső szaktársak személyében.

Nuszbácher Jakab indítványozza, hogy a tanfolyam bezárásakor az összes kolozsvári szakköri tagok belevonásával mulatság rendeztessék. Kahlfürst Imre, Linthaller Jenő, Bálint Ödön és Szabó Antal hosszalása után a közgyűlés utasítja a jegyzőt egy olyan iv körzésére, melyben kérje a szaktársakat, hogy a mulatság rendezésében vegyenek részt. Végül Szabó Antal szaktárs indítványára a közgyűlés megbizva a jegyzőt, hogy ama szaktársakat, akik a tanfolyamra beiratkoztak, de közben elmaradtak, szólítsa fel, hogy az utolsó hónapban látogassák pontosan a tanfolyamot, mert ellenkező esetben az elmaradt szaktársak a rajzeszközöket megfizetni kötelesek.

Több tárgy nem lévén, Kahlfürst Imre elnök az ülést bezárja.

*Toroczky Béla,
jegyző.*

Szaktanfolyamainknak f. hó 22-iki berekesztése alkalmával Szügyi Ferenc államnyomdai főmüvezető úr 10 koronát ajándékozott a szaktanfolyamok céljaira. Fogadja hálás köszönetünket.

Pénztárosunk a nyári hónapokban lakásán tart hivatalos órát (VIII, József-utca 23, II. 18) és pedig minden hétköznapon fél 1-től fél 2-ig.

A városligeti és budai nyári szinkörök megnyitásával kedvezményes árú jegyekre szóló utalványok állnak tagjaink rendelkezésére, a nagyobb nyomdák házi pénztárosainál és a pénztárosnál darabonként 2 fillérért.

A Szakkör t. tagjait kérjük, hogy mindennemű *kondícióváltozást, úgy az abba való be-, mint kilépést haladéktalanul* adják tudtul a *Kör pénztárosának* (lakik: VIII, József-utca 23. sz., II. em.), mert csak így kaphatják meg pontosan az őket megillető kiadványokat és meghívókat. Elég erre a célra egy egyszerű levelezőlap.

BEVÉTEL.

Pénztári kimutatás az 1906. évi március hóról.

KIADÁS.

Athozat a múlt hóról			4127	12	2000 tags. nyomatása (cliché, stancni)	139	—		
10 drb Hitelszöv. részjegy à 10 K.			100	—	Nyomatványszámok (különb. megh.)	45	68		
Outenberg-szobor-alap			378	92	Külföldi szakfolyóiratok előfiz.	36	—		
Ács-Mihály-alap			515	72	Márc. 17-iki házi estély kiadása	32	72		
A Hitelszövetkezet 1905. évi osztaléka			5	—	Kérvénybélyeg vasuti jegyért	1	60		
A március 17-iki házi estély bevétele			20	40	Levelezés, csomagok és utalv. portója	6	86	260	86
Tagsági járulékokban befolyt:					Kézpénz e hó végén			4175	74
Allamnyomda	7	20			10 drb Hitelsz. részjegy à 10 K			100	—
Athenaeum	23	40			Gutenberg-szobor-alap			378	92
Berkovics-nyomda	1	80			Ács-Mihály-alap			515	72
Bichler-nyomda	1	20			Szakirodalmi alap:				
Buschmann	4	20			Kézpénz e hó végén			115	45
Czettel és Deutsch	2	40			Szaktanfolyam:				
Egyetemi nyomda	4	20			A kisérll. nyomd. készült Szemle-				
Fővárosi nyomda	4	80			mellékletek papirosa és nyoma-				
Franklin	42	—			tási költsége	62	—		
Franklin-fiók	6	60			Szabó Róbertnek tanfoly. kellékekre	35	—		
Galitzenstein	4	20			Kolozsvári tanfolyam helyi kiadása	15	06		
Gelléri és Székely	1	20			Szolgának takarításért	10	—		
Globus	3	60			Világítási áramért	3	20		
Hedvig S.	4	—			Kapocs és rajzszög	1	60	126	86
Hornvánszky	3	80							
Hungária	4	20							
Károlyi György	1	80							
Kertész József	2	40							
Korvin testvérek	3	40							
Légrády	8	40							
Markovits és Garai	3	—							
Márkus Samu	9	—							
Máv. menetjegy-nyomda	2	40							
Nagy Sándor	4	80							
Pallas	13	80							
Pannonia	2	40							
Pátria	7	20							
Pester Lloyd	—	—							
Pesti részvény-nyomda	32	40							
Poporul Român	2	40							
Posner K. L. és fia	5	40							
Reform-nyomda	6	60							
Révai és Salamon	9	—							
Rigler	8	40							
Rózsa K. és neje	5	40							
Schmeltz és Miesner	2	40							
Stephaneum	7	80							
Székesfővárosi házi nyomda	9	—							
Szent László	1	20							
Schwarz Testvérek	1	20							
Thália-nyomda	5	40							
Világosság ny.	10	80							
Weisz Adolf	1	80							
Besztercebányáról	4	80							
Debrecenből	20	40							
Eperjesről	19	80							
Kassáról	21	—							
Kolozsvárról	27	60							
Miskolcraól	5	40							
Pécsről	14	40							
Szekszárdról	8	40							
Egyesektől:									
Szabó Róbert	7.80								
Kardos Árpád	1.20								
Siegfried József	1.80								
Ligeti Jenő	4.80								
Stecklin Nándor	3.60								
Kurfürst Miksa	3.60								
Légárd József	1.20								
Vézi Gerzson	3.60								
Berger Armin	1.80								
Farkas Lajos	1.80								
Széchenyi József	1.20								
Sensenstein Gáspár	1.20								
Saupe Vilmos	1.20								
Márkus István	1.20								
Duchon János	1.20								
Baka Márton	1.20								
Skodnitz Jakab, Krakauer Sándor, Wolf Antal, Willner Leó, Schwarz Ambrus, Frankl Gyula, Wankó Vilmos, Lefkovits Lajos, Krulich József, Kiss Mihály, Lehner Rezső, Kántor Vilmos, Schultz Béla, Kohn Adolf, Dukai Károly, Wolf Sándor, Breitenecker M. egyenkint 60 fill., összesen	10.20	48	60						
		456	60						
Ebből 10% a szakir. alapra		45	66	410	94				
Szakirodalmi alap:									
Athozat a múlt hóról			69	79					
10% a főpénztárból			45	66					
			5673	55				5673	55

Jegyzőkönyv,

mely felvétellett a Könyvnyomdászok Szakköre közgyűlésén kiküldött szavazatszedő bizottság által április hó 1-én megtartott ülésén. Jelen vannak: Mandl Emil, Morgenstern Mór, Müller Sándor, Schultz Béla, Hegyi Dezső, Gang Károly. Elnöknek Schultz Béla, jegyzőnek Mandl Emil lett megválasztva. Leadatott 198 szavazat és pedig: Budapest 120, vidékről beérkezett 78 szavazat. Megsemmisítettett 23, maradt érvényes szavazat 175. Megválasztottak: Elnök: Tanay József 175, I. alelnök: Löwy Salamon 172, II. alelnök: Fuchs Zsigmond 100, pénztárnok: Bozsik István 175, I. titkár: Móczár Jenő 175, II. titkár: Aigner Antal 165, I. leltáros: Hahn Mór 91, II. leltáros: Boros Dezső 94, ellenőr: Sarlós Lajos 170. Választmány: Bauer Henrik 167, Kún Kornél 167, László Dezső 171, Prüner Arnold 158, Gyöngyösi Sándor 163, Spitz Adolf 141, Stalla Márton 141, Szabó Róbert 128, Szeniczai Mihály 132, Mitterszky József 131, Müller Ignác 121, Augenföld Miksa 102, Radnai Vilmos 92, Novitzky N. László 91, Novák Alajos 90. Póttagok lettek: Stefáni József 87, Burghheim Károly 79, Siegfried József 71, Schornstein Jakab 52, Janovszky János 36, Farkas Antal 32, Andor László 24, Goldberger Armin 17, Tuller Ernő 16, Török Károly 15, Bloch Lajos 12 szavazattal.

Schultz Béla,
elnök.

Mandl Emil,
jegyző.

Tagsági forgalom 1906 március hóban. Beléptek a Körbe:

Stein Lipót (Posner), Maglics Emil (Egyetemi), Szendeffi Dezső (Hedvig), Kohn Adolf (Kaufmann és Woitz), Breitenacker Mihály cinkogr., Dukai Károly (Kállai), Horváth László (Czettel és Deutsch), Farkas Lajos főnök, Wolf Sándor főnök, Keitner Oszkár, Müller József (Weisz Adolf), Szabó Mihály (Markovits és Garai), Deutsch Samu, Ilyési István, Kiss István, Szegő Ferenc (Pallas), Ráduly Sándor (Szekszárd), Enzelmüller Nándor, Goldberger Jakab, Gumán Sándor, Kamiński Miklós, Klacsmanovits István (Kassa), Dicker Lipót, Illés József, Rubiczky József, Schwartz Árpád (Miskolc), Bodensteiner József, Grécsey István, Friedmann Lipót, Kosara Sándor, Minker Ádám, Tursits Imre, Vigh Károly, Fuchs Armin, Friedrich József, Leikauf Ernő, Marczin Gusztáv, Modensieder József, Técsi István, Várady Ferenc (Pécs), Gavron Gyula (Eperjes), Balázs Lajos, Bikfalvi József (Kolozsvár), Pichler József, Szabó István I., Szatmári Gábor (Debrecen). — *Hátralék miatt törölendők:* Pelcz Jenő (Résv.), Fischer Dezső (Franklin), Berger Jenő, Steuermann Náthán, Schwarz József (Globus), Aigner János, Löbl Izsó (Kellner), Böles Ferenc (Révai), Kálmán Gyula (Pátia), Szalviák János (Pallas), Dobos Károly (Trencsén). A hó végén 857 rendes, 11 tiszteletbeli, összesen 868 tag.

Erdélyi M. cs. és kir. udvari fényképész (Budapest IV, Ujvilág-utca 2, a Kossuth-Lajos-utca sarkán) Szakkörünk tagjainak fényképek készítésénél a következő kedvezményeket adja:

6 db. vizit	fénykép	--- 6 K,	12 db. 10 K.
6 " kis Makart	"	--- 14 "	12 " 24 "
6 " kabinet	"	--- 16 "	12 " 26 "
6 " Makart	"	--- 20 "	12 " 36 "

Megrendelés alkalmával mindig az **utolsó havi nyugtával** kell igazolni azt, hogy az illető a Szakkör tagja.

Felelős szerkesztő **Tanay József.** ☆ Főmunkatárs **Novák László.**
Kiadótulajdonos a Könyvnyomdászok Szakköre.

MESTERSZEDŐ, a nyomdászatechnika minden ágában gyakorlatilag képzett elsőrangú erő, mester-szedői, esetleg nyomdavezetői állást keres. Szíves megkeresések e lap kiadóhivatalához kéretnek.

SCHÖNTAG GYULA

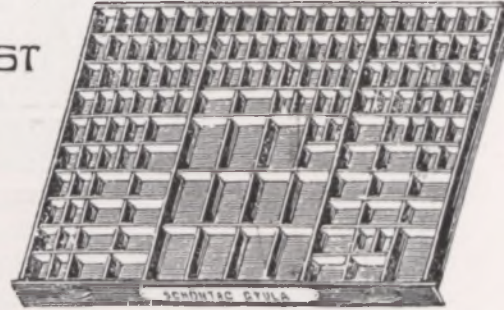
szakasztalos

BUDAPEST

VI, Uáci-körút 51.

Kis antiquaszekrény 3 frt. Nagy szekrény 4 frt.

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Ligeti Jenő és Társa

Budapest VII, Erzsébet-körút 23.

Telefon 86—13.

John Kidd & Cie londoni festékgyár, Gerhardt Ferenc és Rudolf fabetű- és szekrény-gyár vezérképviselete és raktára. Vogtlandi rotációs gépgyár képviselete. Betűöntődei képviseletek. Nagy raktár mindenféle segéd-eszközökben és szerszámokban. Teljes kő- és könyvnyomdai, valamint könyvkötészeti berendezések a legújatosabban és könnyű fizetési feltételek mellett szállítottak.

Költséglelőirányzat rendelkezésre.

o o o

Buch- u. Steindruck Farben-Fabrik

! Nagy díj !

KAST & EHINGER
G. m. b. H.

világhíru gyártmányai a st.-louisi világtkiállításon a legmagasabb díjjal lettek kitüntetve. — Fiákgyárak: Berlinben, New-Yorkban és Chicagóban.

Képviseelő Ausztria-Magyarors. részére:

Carminé Hugó
Budapest, Bécs, Prága.

Josef Anger & Söhne

Gépgyár és
vasöntöde

Wien-Hernals, Hauptstr. 122.

Szállít legújabb és legjobb szerkezetű gépeket könyv- és nyomdák, papíros-gyárak, üzleti könyveket készítő gyárak, könyvkötők, dobozgyártók számára, a legolcsóbban s a legkedvezőbb fizetési feltételekkel.

— MAGYARORSZÁGI KÉPVISELŐJE: —
SILBERER A. úr, Galgócon.

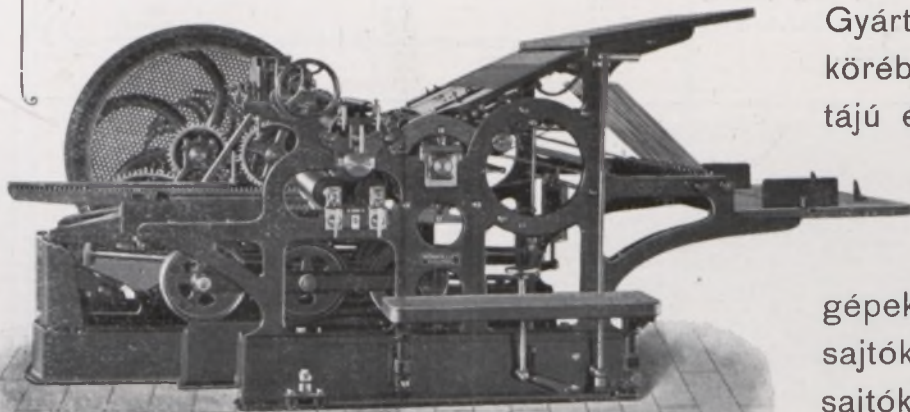

DRMOS GUSTÁV
UTÓDAI
KÖNIG ÉS BAYER
PHOTOCINKOGRAPHIAI MŰINTÉZET
BUDAPEST, VII., AKÁCSFA-UTCA 47
LICHÉK MINDENMŰ KÉPES
NYOMTATVAN YOKHOZ
A LEGJOBB KIVITELBEN
AUTOTYPIA ◊ CHROMOTYPIA
PHOTOTYPIA ◊ PHOTOLITA ◊
HÁZONKIVÜLI FELVÉTELEK.

Magyarország egyedüli gyorsajtógyára.

Wörner J. és Társa

==== Budapesten. ====

Gyárt a sokszorosító ipar körébe vágó mindenféle fajtájú és nagyságú gépet, és pedig: könyvnyomdai gyorsajtókat, körforgású nyomógépeket, nyomdai gyorsajtókat s nyomdai kézi-sajtókat, valamint különféle könyvkötő-gépeket.

Megjelent a Grafikai Szemle kiadóhivatalában (Budapest, V. ker., Hold-utca 7. szám) kapható:

A Könyvnyomdászok Szakköre szaktanfolyamának 1904/1905-ik

évi Értesítője.

Terjedelme összesen tíz iv. A szaktanfolyami jelentésen kívül közli a szakelőadások kivonatos ismertetését is, s ezért minden nyomdász számára igen hasznos szakkönyv számba veendő. Különösen jó eredménnyel olvashatják ama szaktársaink, akiknek a távol vidéken nincs alkalmuk intenzívebb szaktanulmányokra.

A könyv tartalma egyebek közt a következő: A grafikai iparágak általános áttekintése. — A könyvnyomtatás általános áttekintése. — A könyvnyomtató és a nyelvtan. — A könyvnyomtatás mint iparművészet. — A mesterszedő hivatása. — A könyvszedés szabályai. — A modern könyvszedés. — A táblázatszedés. — A könyvnyomtató betűi. — A könyvnyomtató kész díszítményei. — A mesterszedésbeli irányzatok. — A könyvnyomtatás feltalálása. — A névjegy. — A céget hirdető kártyák. — A levélfej. — A gyorsajtó története és fejlődése. — Meghívók és hasonló nyomtatványok. — Számlák, memorandumok, körlevelek és hasonló nyomtatványok. — A betűöntés köréből. — A papíros. — A könyvcím. — A könyvnyomtatás története.

Ára 80 fill., vidékre portómentes küldéssel 1 kor.

BERTHOLD H.

RÉZLÉNIAGYÁR ÉS
BETŰÖNTŐDE RESZV.-TÁRS.

BERLIN

Fióköntődék Szt. Pétervár, Moszkva
és Bauer & Co., Stuttgart

Nagy választék különféle körzet-
és betűújdontságokból, rézléniákból,
vignettákból és a t. ▽ Legnagyobb
választék orosz betűkből. ▽ Teljes
nyomdai berendezések gépekkel és
segédeszközökkel. ▽ Szolid kivitel.

Vezérképviselők:

PUSZTAFI ÉS TÁRSA

Budapest V, Pannónia-u. 2/b

a kik mintákkal
és ajánlatokkal
szolgálnak.

Első magyar könyv- és könyomdai
festék- és hengeranyag-gyár.

KURZWEIL JANOS ÉS TÁRSA

SZÁMOS
KITŰNTETÉS.

Hengerek öntése lapos
és körforgású gépek-
hez. Olcsóbb és jobb
a házi öntésnél.

GYÁR, IRODA ÉS RAKTÁR:

BUDAPEST

IX, Márton-utca 19.

Újság-, mű-, illusztráció- és
díszmű- és mindenféle szí-
nes festékek, valamennyi
grafikai iparág részére. SZEDŐSORZÓ, igazítható
feszítővel, szab. saját találm.

47.004. és 53.406. sz. magy.-osztr. szabad.

TÁVBESZÉLŐ
56—64. SZ.

„PATENT“ gelatin-
hengeranyag.
Kencék és bronzok.

Könyv- és könyomdai
festékgyár.

Wüste F.

Iroda és raktár:

BUDAPEST

VI, Teréz-körút 21. sz.

Gyárt: könyv- és könyomdák részére
való fekete és színes, valamint réz-
nyomáshoz szükséges mindennemű
és színű festékeket.

Hengeranyag- és kence-gyár.

A magyar állam nyomdászattör- ténelmi térképe

Tervezte és magyarázó szövegét írta:

☐ FIRTINGER KÁROLY. ☐

Ára helyben 60 fillér, vidékre 70 fillér.
Az Évkönyv megrendelői féláron kapják.

Budapesti Gutenbergház

NÁDOR LAJOS

Budapest VIII. kerület, József-utca 56. szám.

A grafikai iparágak összes szük-
ségleteinek raktára. Nyomda-
festékek, kencék és hengeranyag
nagy raktára.

Tömöntöde-berendezések,
szedővasak, lyukasztó (perforáló)
gépek, e.e. formázó készülékek
stb., stb.

Raktár használt gépekben, melyek saját műhelyünkben teljesen
rekonstruáltak. Teljes nyomdaberendezések is szállítanak.

KÉPVISELETEK: Berger és Wirth lipcei festékgyár; Magyar gyors-
sajtó-gyár (Kaiser L. Fiai); Faber és Schleicher könyomdai gép-
gyára, Hogenforst A. gép- és szerszámgyára képviselői.

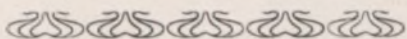
TELEFON 54-48.

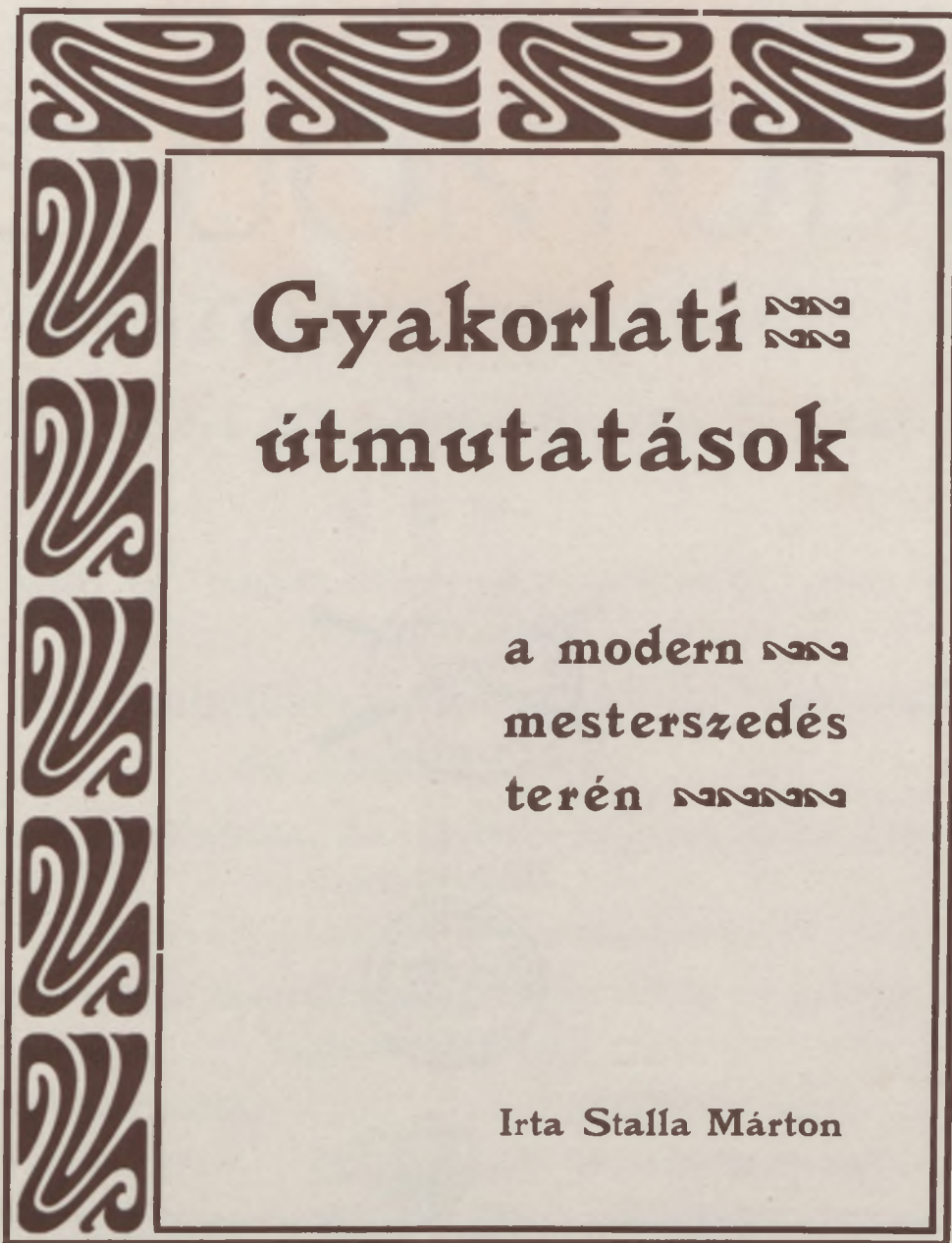
MAGYAR ESTÉLY CIMLAPJA.

MUTATVÁNY
KNER IZIDOR „RÖPKE LAPOK“
FÜZETÉBŐL.

TELJES MINTACOLLECTIO 1 KORONÁS BÉLYEG
ELLENÉBEN BÉRMENTVE KÜLDETIK.

Gyakorlati útmutatások

a modern
mesterszedés
terén

Irta Stalla Márton

Nyomatott Wörner J. és Társa I. sz. gyorsajtóján, az Első Magyar Betüöntöde Részvénytársaság betüivel, Brendler Károly és fiai díszítő darabjaival, Carmine Hugó Kast & Ehinger féle festékeivel. Melléklet a Grafikai Szemle 1906-iki évfolyamához. — Szedésgyakorlatok a Könyvnyomdászok Szakköre tanfolyamának kísérleti nyomdájából.

Gyakorlati
útmutatások

Dr. Sallás Márton
A Széchenyi Könyvtár Szegedi Kirendeltségének vezetője

Telefon 23—70. sz.

ELSŐ MAGYAR

Telefon 23—70. sz.

BETŰÖNTÖDE

RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST VI, Desseffy-utca 32. szám.

Dús raktárt tart magyar, német, tót, horvát, szerb, román és
bolgár ékezetű

könyv- és címbetűkből, körzetekből, rézléniákból
és kizárásokból,

továbbá a legkülönbébb ékítményekből és egyéb nyomdai föl-
szerelvényekből.

Egész nyomdai berendezések jutányos árban és gyorsan
foganatosíttatnak.

BÉLYEGZŐ-METSZÉS.

MEHANIKA MŰHELY.

GALVANOPLASZTIKA.

TÖMÖNTÖDE.

ÓLOMZÁR-GYÁRTÁS.

RÉZLÉNYA-GYÁRTÁS.

!! UJDONSÁG !!

EGYETEMES TABELLA-ALAPZAT CZETTEL és BENDT-
NER szabadalma. o

KOBLINGER & GYULA

Fotokemigráfiai Műintézete

BUDAPESTEN

VII, Csengery-utca 22. sz.

Készít

KLISÉKET

művek, folyóiratok, árjegyzé-
kek, hirdetések részére. Tervek
fotolitográfiailag sokszorosít-
tatnak. ♣♣♣♣♣♣♣♣

TELEFON 14—61.

Alapított 1892.

Főraktár és iroda:

MÜLLER TESTVÉREK, Budapest V, Súlyom-utca 13.

CARMINE HUGÓ

GÉP- ÉS
SZERSZÁMGYÁRA

Budapest VI, Király-u. 26.

Telefonszám 14—16. Alapított 1878-ban.

Főüzlet és gyár: **Bécs VII, Burggasse 90.**

A grafikai iparágak összes szükségleteinek
raktára.

Képviselője: **König és Bauer, Würzburg;**
Hugo Koch és August Fomm, Lipcse
cégeknek.

Ausztria-magyarországi vezér-
képviselője a **MONOTYPE**
betűöntő- és szedőgépek.

A párisi kiállításon grand prix-vel
és két aranyéremmel, a st.-louisi
kiállításon nagy díjjal lett kitüntetve.

Nyomdafestékek, kencék és
hengeranyagok nagy raktára

Kast és Ehinger

G. m. b. H. stuttgarti és feuerbachi
gyáraiból. Fiókgyárak: Berlinben,
New-Yorkban és Chicagóban.